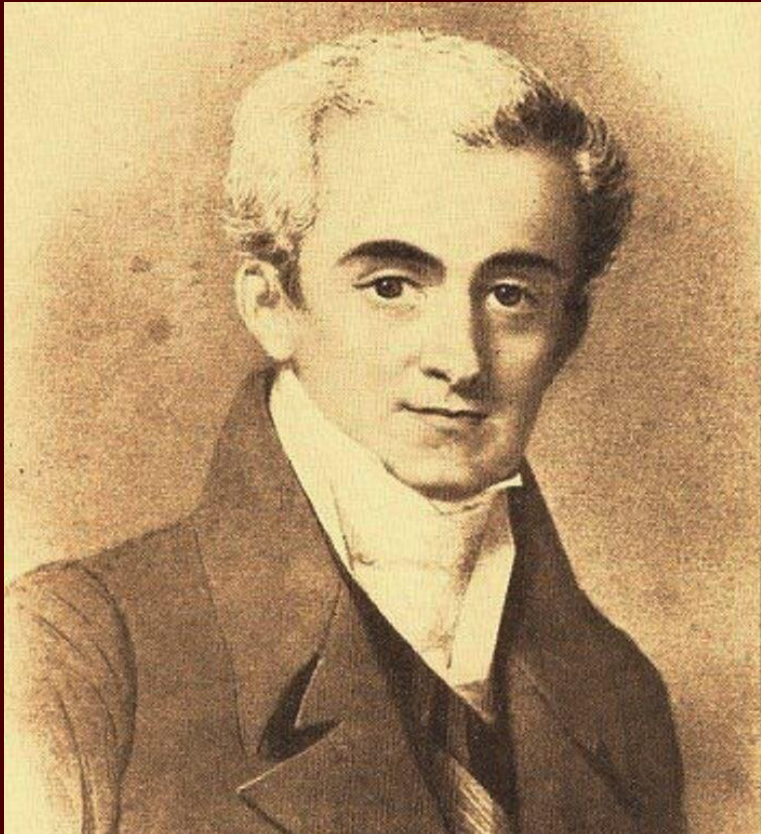

Περὶ Παιδείας Παρακαταθήκη Ἰωάννου Καποδίστρια

ΚΕΙΜΕΝΑ 1806-1831 Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
περὶ Ἰδιογενοῦς Παιδαγωγίας τῶν Ἑλλήνων.

https://www.academia.edu/36536290/The_Kapodistrian_Legacy_on_Education

Περί Παιδείας Παρακαταθήκη Ιωάννου Καποδίστρια:
Κείμενα Ι. Καποδίστρια 1806-1831 περί Ιδιογενούς Παιδαγωγίας τών Ελλήνων.

© συγγραφέας 2018

ISBN 978-618-80434-9-7

Non-commercial publications:

[Θέματα Ελληνικής Ιστορίας.](#)

Μάιος 2018.

Ανθολόγηση: [MONOTONIKO](#)

<http://www.istorikathemata.com/2018/05/TheKapodistrianLegacyonEducation.html>

[academia.edu.](#)

Απρίλιος 2018.

Ανθολόγηση: [ΠΟΛΥΤΟΝΙΚΟ](#)

https://www.academia.edu/36536290/The_Kapodistrian_Legacy_on_Education

Συγγραφέας: **John D. Pappas**

pappas.research@gmail.com

<http://columbia.academia.edu/JohnDPappas>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Αντί εισαγωγής	1
2. “Σύμμετρος μάθησις”	2
3. Διαχρονική Ιστορία	4
4. Ελληνόγλωσηση Παιδεία	7
5. Παιδεία αριστείας	9
6. Εθναρχικό έργο Παιδείας	17
7. “Ελλήνων ἐξέθνωσις”	26
8. Πολιτισμικός αυτοπροσδιορισμός	34
<i>επιμύθιο</i>	40
<i>βιβλιογραφικές υποσημειώσεις</i> ¹	42
<i>γλώσσα τού κειμένου</i>	46

Εξώφυλλο: Ιωάννης Καποδίστριας.

Μη εμπορική έκδοση. Διανέμεται **δωρεάν**.

Η αναδημοσίευση τής παρούσης εκδόσεως, σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή, **επιτρέπεται** για εκπαιδευτικούς σκοπούς κατόπιν εγγράφου αδείας τού συγγραφέως ανά περίπτωση, βάσει τών κειμένων διατάξεων τής Ελληνικής Νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας (ν. 2121/1993 κ.τ.λ.).

1. Αντί εισαγωγής

Πριν από δύο αιώνες, ο Ιωάννης Καποδίστριας, πρώτος Κυβερνήτης και πραγματικός Εθνάρχης τής Νεωτέρας Ελλάδος, διετύπωσε επιγραμματικά τήν μείζονα εθνική πρόκληση, που η ελεύθερη πλέον Ελλάδα έμελλε να αντιμετωπίσει τότε και έκτοτε, όπως προσδιόρισε στην αυτοβιογραφία του, επί λέξει ως εξής:

“Ὡς Ἕλλην ὀφείλω μόνον ἐκείνην
τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπιθυμῶ,
ἣν οἱ Ἕλληνες ἤθελον ἀποκτήσει
διὰ τῶν **ιδίων** των δυνάμεων
καὶ διὰ τῆς προηγουμένης
προόδου των εἰς τὸν
ἀληθῆ πολιτισμόν...”²

Πώς όμως επακριβώς εννοιολογούσε ο Καποδίστριας τόν “**ἀληθῆ** πολιτισμόν”;

Γιατί μάλιστα εκείνος ο Μεγάλος Έλληνας θεωρούσε ότι ένας τέτοιος (“ἀληθής”) πολιτισμός αποτελούσε μία εκ τῶν δύο θεμελιωδῶν προϋποθέσεων για τήν **πραγματική** ελευθερία τῶν Ελλήνων και για τήν **βιώσιμη** ανεξαρτησία τῆς Ελληνικῆς Πολιτείας;

Κατ’ εννοιολογική δε αντιπαράθεση, ποιός είναι ο “ψευδής” πολιτισμός, ο οποίος σύμφωνα με τόν Καποδίστρια όχι μόνον **αντιτίθεται** προς ζωτικά εθνικά συμφέροντα τῆς Ελλάδος, αλλά επί πλέον **απειλεί** και αυτήν ταύτη τήν επιβίωση τοῦ ελληνικοῦ Γένους, και επομένως **δεν συνάδει** με τήν μεγαλοσύνη τῶν Ελλήνων ως **οικουμενικοῦ** ἔθνους;

2. “Σύμμετρος μάθησις”

Κατ' αρχήν, η ελληνική νεολαία θα μπορούσε να εμβαπτισθεί στον “**άληθή** πολιτισμόν” μόνον στο πλαίσιο ενός αποτελεσματικού συστήματος παιδείας (και όχι απλώς εκπαίδευσης). Τήν διαφορά μεταξύ **παιδείας** και **εκπαίδευσης**, ήτοι μεταξύ σφυρηλατήσεως **ήθους** πολιτών και προσκλήσεως (χρηστικών-τεχνικών) **γνώσεων** αντίστοιχα, ο Καποδίστριας τήν συνοψίζει επιγραμματικά σε επιστολή του προς τόν στενό του συνεργάτη σε θέματα Παιδείας **Ανδρέα Μουστοξύδη**,³ επί λέξει ως εξής:

“Τὰ σχολεῖα δὲν εἶναι ἀπλῶς τόποι προσκλήσεως γνώσεων, ἀλλὰ κυρίως φροντιστήρια **ἠθικῆς, χριστιανικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς.**”⁴

Δηλαδή τό κατά Καποδίστρια ζητούμενο είναι η διά τῆς Παιδείας **αγωγή** τών νέων τῆς Ελλάδος σύμφωνα με τὰ **ελληνικά** ἠθη και τήν **ελληνορθόδοξη** παράδοση. Θεωρούσε ὅτι οἱ ὅποιες τεχνικές γνώσεις εἶναι χρήσιμες ἢ και αναγκαίες, με τήν προϋπόθεση ὅμως ὅτι η προτεραιότητα προσδίδεται στη διάπλαση ἠθους και στη σφυρηλάτηση τῆς εθνικῆς συνείδησης τών νέων σύμφωνα με τήν **ελληνική** παράδοση, ἤτοι με τὰ “ἠθη ἡμῶν” (και ὄχι ξενόφερτα “ἠθη ἄλλων”), ὅπως διατυπώνει σε επιστολή του τό 1827 προς τόν **Μισαήλ Αποστολίδη**, εφημέριο τότε στη Βιέννη και μετέπειτα καθηγητή τού Πανεπιστημίου Αθηνών και Αρχιεπίσκοπο Αθηνών:

“Ἄν ἡ παροῦσα γενεὰ δὲν ενισχυθῆ δι’ ἀνθρώπων μορφωθέντων ἐν **ἀρίστῳ σχολείῳ**, ἰδίως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀγίας **ἡμῶν** θρησκείας καὶ τῶν ἡθῶν **ἡμῶν**, ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ δυνηθῆ νὰ καταστῆ ἀξία τοῦ προορισμοῦ, ὃν φαίνεται ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια ἐπιφυλάττει αὐτῇ.”⁵

Η έμφαση τήν οποία ο Καποδίστριας προσέδιδε στη χριστιανική ελληνορθόδοξη παράδοση, ως θεμελιώδη συνιστώσα μιας εθνικής Παιδείας, δεν είχε τήν έννοια μιας μονομερούς θρησκευτικής αγωγής τών νέων τής Ελλάδος σε βαθμό δηλαδή δογματικού φανατισμού ή και θρησκοληψίας. Απεναντίας μάλιστα. Ο Καποδίστριας προσέβλεπε σε μια Παιδεία ισόρροπης αγωγής, διά **“συμμέτρου μαθήσεως”**, στο πλαίσιο τής οποίας οι νέοι τής Ελλάδος θα διδάσκοντο ισορρόπως πρωτότυπα κείμενα τής Κλασικής Γραμματείας (αρχαίους Φιλοσόφους και Τραγικούς), τήν Καινή Διαθήκη και Πατερικά κείμενα τής Ελληνορθοδοξίας, όπως επίσης και νεωτερικές επιστημονικές ή και επιστημονικοφανείς θεωρίες εκ τής Εσπερίας. Δηλαδή ο αντικειμενικός σκοπός τού Καποδίστρια ήταν τό έθνος να παραμένει ενωμένο όχι μόνον επί τή βάσει **πίστεως**, αλλά συνδυαστικά και επί τή βάσει **γνώσεως**, όπως ρητά και επιγραμματικά προσδιόρισε στη β΄ επιστολή τήν οποία απέστειλε στις 6 Νοεμβρίου 1827 προς τόν **Ανδρέα Μουστοξύδη**, επί λέξει ως εξής:

“Τò πρώτιστον καί ούσιωδέστατον τών χρεῶν τής ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἶναι νά προμηθεύσῃ εἰς τò ἔθνος τήν διδασκαλίαν τής **πίστεως**, ὑπάρχον αὐτό ἀφωσιωμένον μὲν ὁμολογουμένως εἰς τήν ἐκκλησίαν του, ἀλλ’ ἀπό **αἰσθήματος ἀπλοῦ**, καί εἰμὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, ἀπό **ἐμφύτου ροπῆς**.

Τήν δὲ σήμερον χρειάζεται τι περισσότερον, νά ἦναι δηλαδή εὐσεβὲς καί διὰ τοῦ **λογικοῦ**, ἥτοι διὰ **συμμέτρου μαθήσεως**, ὅτι ἄνευ τῆς ἐπικουρίας ταύτης οὔτε ὁ κλῆρος θέλει δυναθῆ νά κατεπαλαίσῃ τοὺς νεωτερίζοντας περὶ τὰ τῆς πίστεως, οὔτε ἡ νεολαία νά προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς **κενάς των ἀπάτας**.”⁶

Η κατά Καποδίστρια εθνοενωτική λειτουργία τής Παιδείας επομένως πραγματοποιείται όταν η εκπαίδευση τών νέων συντελεί στην ανάπτυξη τής ικανότητός τους προς συγκριτική ανάλυση και κριτική σκέψη επί τή βάσει τών (Αριστοτελικών) κανόνων τής **λογικής** σύμφωνα με τά κλασικά πρότυπα. Για τόν Καποδίστρια, αποτελούσε και αποτελεί επιτακτική εθνική ανάγκη η διά τής Παιδείας αναβάθμιση τής παραδοσιακής “**άφοσίωσης**” τού έθνους εις τήν Ελληνορθόδοξη εκκλησία του όχι απλώς και μόνον “**από αίσθήματος άπλοϋ ή από έμφύτου ροπής**” αλλά και από εν γνώσει και επιγνώσει “**εύσέβεια και δια τοϋ λογικοϋ**”. Θεμελιώδη κλασικά εκπαιδευτικά πρότυπα (ανάπτυξη “**τοϋ λογικοϋ**”), αποτελούσαν τότε και έκτοτε τήν μοναδική ασπίδα τού έθνους κατά διχονοιών ή και εμφυλίων σπαραγμών, στους οποίους απειλείτο τό έθνος να καταβυθισθεί ή και καταβαραθρωθεί από εκάστοτε “**νεωτερικές**” επιστημονικές ή ψευδοεπιστημονικές ξένες (δυτικογενείς) θεωρίες και “**από τās κενάς των άπάτας**”.

3. Διαχρονική Ιστορία

Η βαθιά πεποίθηση τού Καποδίστρια περί μιας εθνικής Παιδείας στην οποία η θρησκευτική αγωγή θα διαδραματίζει κομβικό ρόλο για τήν διάπλαση τού ήθους τών Ελλήνων ως ελευθέρων πολιτών και παράλληλα για τήν σφυρηλάτηση τού εθνικού τους φρονήματος, όπως επίσης και για τήν εσαεί καταλαγή εμφυλιακών διχονοιών, εδράζετο στην ιστορική του γνώση όσον αφορά στην διαδρομή τού Ελληνισμού από τήν Άλωση τής Κωνσταντινουπόλεως και έκτοτε. Ενδεικτικά, ο Καποδίστριας διετύπωσε τόν εξής επακριβή εννοιολογικό ορισμό όσον αφορά στις λέξεις «**Ελλάδα**»

και «Ἑλληνικόν ἔθνος» στην εποχή του, αποκρινόμενος σε σχετική ερώτηση—επί λέξει εν μεταφράσει: “*Τί πρέπει νά ἐννοήσωμεν λέγοντες Ἑλλάδα σήμερον;*”—σε συνέντευξή του προς τόν Ἀγγλο **Ουΐλλμοτ Ὀρτον** στο Παρίσι στις 3 Οκτωβρίου 1827, λίγες δηλαδή ημέρες πριν τήν Ναυμαχία τού Ναυαρίνου και καθόν χρόνο ο Καποδίστριας προετοίμαζε τήν κάθοδό του στην Ελλάδα για να ηγηθεί τού εθνοαπελευθερωτικού αγώνος ως πρώτος Κυβερνήτης και Εθνάρχης τής Νεωτέρας Ελλάδος:

“Τὸ Ἑλληνικόν ἔθνος σύγκειται ἐκ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἔπαυσαν ὁμολογοῦντες τὴν **ὀρθόδοξον πίστιν**, καὶ τὴν **γλῶσσαν τῶν πατέρων** αὐτῶν λαλοῦντες, καὶ διέμειναν ὑπὸ τὴν **πνευματικὴν ἢ κοσμικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐκκλησίας** των, ὅπου ποτὲ τῆς Τουρκίας καὶ ἂν κατοικῶσι.”²

Ἡ ιστορική δε οπτική τού Καποδίστρια ὅσον ἀφορᾷ στην ἐπί αἰῶνες δυναμική εξέλιξη τού ἐλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, συνοψίζεται με ἐνάργεια και με τόν πλέον ἐπίσημο τρόπο, στην ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1825 ἐπιστολή του, τὴν ὁποία ἀπέστειλε ἀπὸ τὴν Γενεύη προς τὴν **Προσωρινή Κυβέρνηση τῆς Ελλάδος**—καθόν χρόνο δηλαδή ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ελλάδα σπαράσσετο ἀπὸ ἐμφύλιες διαμάχες ἐν μέσω τῆς λαίλαπος τῆς αἰγυπτιαφρικανικῆς εἰσβολῆς στην Πελοπόννησο—επί λέξει μεταξύ ἄλλων ως ἐξῆς:

“Οἱ εἰρημένοι [Τούρκοι], ἀφ’ ἐνὸς μέρους, παίζοντες ἀδιακόπως τὰ ὑλικά συμφέροντα καὶ ὅλα τὰ πάθη, ἅτινα συνακολουθοῦσιν ἐκεῖνα, διήρεσαν, ἐμόνωσαν καὶ ὤπλισαν τοὺς πατέρες σας, τὸν ἕνα κατὰ τοῦ ἄλλου· ἀλλ’ οὗτοι [Ἑλληνες πατέρες σας] ἀφ’ ἐτέρου, **ἠνωμένοι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν του Ἐκκλησίαν**

σταθεραῖς πίστεώς των, ἀντέτειναν εἰς τὴν ὀλεθρίαν μάστιγα ἐκείνων φυλάττοντες ἀγνάς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἦθη, ἅτινα μόνον συνιστῶσιν ἓν ἔθνος διὰ τῆς ἐνώσεως ἀνθρώπων τινων, λέγω τὴν θρησκείαν καὶ δι' ἐκείνης τὴν γενικὴν καταγωγὴν του καὶ τὴν ἐκουσίαν ὑποταγὴν του εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πνευματικὴν κυριότητα.

Ἰσχυρὰ ἡ Ἑλλάς δι' ἐκείνης τῆς ἀπείρου δυνάμεως, διῆλθε τέσσαρας αἰῶνας διαφθορᾶς καὶ παντοίων ἄλλων δυστυχημάτων, **χωρὶς νὰ παύσῃ ποτὲ τοῦ νὰ σχηματίζῃ ἔθνος**, καὶ νὰ ὑποτάσσῃται εἰς τοὺς ἱεροὺς νόμους τοῦ θεοῦ νομοθέτου μας· καθότι **ἔχουσα Ἑκκλησίαν**, εἶχε πνευματικούς ποιμένας, καὶ ἐστηρίζετο εἰς τὰς συμφορὰς τῆς διὰ τῶν παρηγοριῶν τοῦ Εὐαγγελίου· **σχηματίζουσα δὲ ἔθνος**, εἶχεν **ἄνδρας γενναίους εἰς τὰ ὄρη** τῆς, διὰ νὰ τὴν ὑπερασπίζωνται, **ὁμοίους εἰς τὰς νήσους** τῆς, διὰ νὰ τὴν ἀναδείξουν εἰς τὸν ἐξευγενισμένον κόσμον **πεπαιδευμένους**, διὰ νὰ τῇ διατηρῶσι τὰς ἀναφορὰς τῆς μὲ τὴν **παλαιὰν ἐκείνην Ἑλλάδα**, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα ἔφερε τὸ φῶς τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ευρώπην.”⁸

Το ὡς ἄνω πρωτότυπο κείμενο, ὅσον ἀφορᾶ στον εθνοενωτικὸ καὶ εθνοπροσδιοριστικὸ ρόλο τῆς Ἑλληνορθοδοξίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀρκεῖ αὐτὸ καθεαυτὸ γιὰ νὰ καταρρίψει ἅπασι διὰ παντός τὸν μῦθο ἢ πλάνη ἐνίων ιστοριογράφων ὅτι ἡ «διαχρονικὴ συνέχεια» τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους εἶναι δῆθεν σκόπιμη ἐπιπόνηση (ἢ καὶ εθνικιστικὸ ἰδεολόγημα) τοῦ **Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου**, εθνικοῦ ιστορικοῦ τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος· Ὁ Καποδίστριας συνέταξε τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολὴν του πρὸς τὴν «Προσωρινὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος» τὸ 1825, ἤτοι δεκαετίες πρὶν ὁ Παπαρρηγόπουλος συγγράφῃ καὶ ἐκδόσῃ τὴν *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*. Ἐπομένως μπορεῖ

ευλόγως και βασίμως να λεχθεί ότι ο Παπαρρηγόπουλος απλώς ανέδειξε, με τό μνημειώδες ιστορικό του έργο, τήν **περί Ιστορίας τής Νεωτέρας Ελλάδος παρακαταθήκη τού Καποδίστρια**.

Επί πλέον, η ως άνω επιστολή είναι ενδεικτική τού ότι η Καποδιστριακή ιστορική αναλυτική οπτική περί τού Ελληνικού έθνους επί Τουρκοκρατίας, ήταν η διεθνώς τότε **παραδεδεγμένη και επικρατούσα** ιστορική άποψη στα διπλωματικά υψίπεδα τών Μεγάλων Δυνάμεων, δεδομένου μάλιστα ότι όταν ο Καποδίστριας τήν συνέγραψε διατελούσε τύποις στην υπηρεσία τού Τσάρου ως επ' αορίστω αδεία υπουργός Εξωτερικών τής Ρωσίας.

4. Ελληνόγλωσση Παιδεία

Προφανώς, η εθνική ελληνοχριστιανική αγωγή που επαγγέλλεται ο Καποδίστριας έχει ως θεμελιώδη συνιστώσα τήν επαρκή διδασκαλία τής πατρογονικής γλώσσης στους νέους τής Ελλάδος, ήτοι τής γλώσσης τής κλασικής Γραμματείας, τής Αγίας Γραφής και τών Πατερικών κειμένων. Προς τούτο όμως απαιτούνται διδάσκαλοι με “**ἔρωτα** πρὸς τήν εθνικήν γλῶσσαν”, κατά ρητή και επίσημη διατύπωση τού Καποδίστρια, σε υπόμνημά του προς τόν Υπουργό Εξωτερικών τής Αγγλίας **Λόρδο Κάστλερ**, κατά τήν διάρκεια τού Συνεδρίου τών Παρισίων τό 1815, επί λέξει ως εξής:

“ Τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία θὰ ὑποκινηθῶσι ἐξ ἴσου ἐὰν διδάσκαλοι **διακεκριμένοι ἐπὶ φιλοθηρακείᾳ** καὶ **ἔρωτι πρὸς τὴν εθνικὴν γλῶσσαν** ἐκλέγωνται μεταξύ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες δικαίως **ὑπολήπτονται ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.**”⁹

Το πόσο απόλυτος ήταν ο Καποδίστριας όσον αφορά στην ελληνική γλώσσα ως ακρογωνιαίο λίθο τής Παιδείας για τούς Έλληνες, αναφαίνεται από τό παρακάτω απόσπασμα επιστολής του, που απέστειλε από τήν Πετρούπολη τό 1811 προς τόν **Μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιο**:

“Ίδου Πανιερώτατε ή δέησίς μου. Προστάξατε ώς νομοθέτης «ὄστις γραικὸς πρὸς γραικὸν γράψει εἰς διάλεκτον ἀλλογενῶν, κηρύττεται αλλογενής...»” ¹⁰

Σε επίπεδο δε Ομογένειας, είναι ενδεικτική η επιρροή τής περι Παιδείας παρακαταθήκης τού Καποδίστρια στην ελληνική Ομογένεια στη Μαριουπόλη (στην σημερινή Ουκρανία). Οι Έλληνες Ομογενείς τής Μαριουπόλεως—οι οποίοι μέχρι τό 1819 ομιλούσαν μόνο στη Ρωσική—προσέφεραν στον Ιωάννη Καποδίστρια ένα χρηματικό ποσό εις ένδειξη ευγνωμοσύνης για τήν υποστήριξη που τούς είχε παράσχει ως Υπουργός Εξωτερικών τού Τσάρου Αλεξάνδρου Α΄. Ο Καποδίστριας αποδέχθηκε τήν προσφορά τους τότε εγγράφως, δι' επιστολής του (1819), με τόν εξής επί λέξει όρο:

**“Καποδίστριας
πρὸς τούς Ἕλληνας τῆς Μαριουπόλεως.**

Δέχομαι τὸ χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον προσφέρετε εἰς ἐμὲ εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ καταθέσητε αὐτὸ διὰ παντὸς εἰς τινὰ Τράπεζαν καὶ διὰ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου θὰ προσκαλέσητε εἰς τὴν ὑμετέραν πόλιν Ἕλληνα διδάσκαλον, ὅπως διδάσκη εἰς ὑμᾶς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀποκλειστικῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς σχολεῖον τὸ ὁποῖον θὰ ιδρύσητε. Διότι ἀποτελεῖ ἔντροπήν νὰ εἴσθε Ἕλληνες καὶ νὰ ἀγνοῆτε τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, τὴν εὐγενεστέραν τοῦ κόσμου.” ¹¹

Ο Καποδίστριας μάλιστα θεωρούσε ότι η επαρκής γνώση τής Ελληνικής αποτελούσε θεμελιώδη προϋπόθεση που πρέπει να πληρούν όσοι διευθύνουν τὰ δημόσια πράγματα τής χώρας (πολιτικοί εκπρόσωποι και διοικητικά στελέχη), όπως ρητά ο ίδιος διατύπωσε σε επιστολή του προς τόν Υπουργό Εξωτερικών τής Αγγλίας **Λόρδο Πάλμερστον** στις 9 Ιουλίου 1831, απαντών σε αιτιάσεις και αντιπολιτευτικές διαβολές διαφόρων Ελλήνων προκρίτων και κοτσαμπάσιδων προς τήν Κυβέρνηση τής Αγγλίας—ότι δηλαδή ο Καποδίστριας δεν τούς διόριζε, δήθεν αδίκως ή αντιδημοκρατικώς, σε διευθυντικές (υπουργικές) θέσεις στην κυβέρνηση—επί λέξει μεταξύ άλλων ως εξής:

“Ἐπ’ ἀληθείας δὲ πῶς οἱ πρόκριτοι οὗτοι, γινόμενοι διευθυνταὶ τῶν πραγμάτων, ἤθελαν δυνηθῆ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐξουσίαν, μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀναγκαίαν **ικανότητα**, στερούμενοι καὶ τῶν ελαχίστων **γνώσεων**, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν **γλῶσσαν μετριώτατα εἰδότες** γράφειν καὶ αναγιγνώσκειν!”¹²

5. Παιδεία αριστείας

Η ιδιαίτερη έμφαση τού Καποδίστρια στην ελληνορθόδοξη θρησκευτική αγωγή, ως αναπόσπαστο μέρος μιας *πραγματικά* εθνικής Παιδείας για μια *πραγματικά* ανεξάρτητη Ελλάδα ελευθέρων πολιτών, ευθυγραμμίζεται και με τὰ τρία επαναστατικά Συντάγματα—[Επιδαύρου 1822](#), [Ἄστρους 1823](#), [Τροιζήνος 1827](#)—στην προμετωπίδα απάντων τών οποίων αναγράφεται εν προοιμίω ότι συνετάγησαν «**Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ Ἄδαιρέτου Τριάδος**» (ὅπως ισχύει και με τό τό παρόν Σύνταγμα τής Ελλάδος).¹³

Επιπροσθέτως, οι αρχές τής **αριστείας** και τής **αξιοσύνης**, στις οποίες ο Καποδίστριας αναφέρεται σε κείμενά του—υποσημαίνων ρητώς τήν εθνική ανάγκη για “ἄριστα” σχολεία με “διακεκρίμενους” διδασκάλους “οἵτινες δικαίως **ὑπολήπτονται** ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν”—ευθυγραμμίζεται με τό θεμελιώδες **περὶ αξιοσύνης** ἄρθρο τῶν τριῶν επαναστατικῶν Συνταγμάτων ([Σύνταγμα Επιδαύρου 1822, ἄρθρο στ΄](#), κ.τ.λ.), τό οποίο ορίζει:

“Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἰς ὅλα τὰ ἀξιώματα καὶ τιμὰς ἔχουσι τὸ αὐτὸ δικαίωμα· δοτῆρ δὲ τούτων **μόνη** ἢ **ἀξιότης** ἐκάστου.”¹³

Αυτό τό ἄρθρο, «ἀπ’ τὰ κόκκαλα βγαλμένο τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά», προσδιορίζει τήν **αξιοκρατία** ως θεμελιώδη **δημοκρατική** ἀρχή για μια λειτουργική, δικαία και επομένως βιώσιμη Πολιτεία, ἤτοι για μια συνεκτική κοινωνία, για μια **πραγματική** (και ὄχι προσχηματική) δημοκρατία, και για μια ισχυρή και ανεξάρτητη Ελλάδα ελευθέρων πολιτῶν (και ὄχι υπηκόων).

Εἶναι ενδεικτικό ὅτι ο Καποδίστριας χαρακτηρίζει σωρηδόν τούς νέους που χρησιμοποιοῦν «πολιτικό» μέσο για να διορισθoύν αναξιοκρατικῶς σε δημόσιες θέσεις, ως “**δυστυχή νεολαία**” και “**ἀπερίσκεπτον συρφετὸν νεολαίας**”, που στερεῖται “ὑγιοῦς ἡθους” και “**κακῶς ἐξυπηρετεῖ τὸ κράτος**”, εἰς βλάβην τῶν εθνικῶν συμφερόντων και τής μεγαλοσύνης τοῦ Γένους, ἐπὶ λέξει ως ἐξής:

“Ἡ **δυστυχῆς νεολαία** διδάσκεται μόνον πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπολαμβάνη ἐλάχιστα κέρδη [μισθό]. Ὁ **ἀπερίσκεπτος** οὗτος **συρφετὸς τῆς νεολαίας** κακῶς ἐξυπηρετεῖ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον δὲν ἀγαπᾷ, διότι τὴν θέσιν του ὀφείλει εἰς τὸν προϊστάμενον [κομματικό

μέσο θα λέγαμε σήμερα] και ούχι εις αυτό [το κράτος].
 Τουναντίον ή Κυβέρνησις χάνει τὸ δικαίωμα νὰ
 βραβεύη διὰ θέσεως τοὺς **ἀξίους νέους**, ικανοὺς νὰ
 τὴν ἐξυπηρετήσωσι καὶ μὲ **ὕγιες τὸ ἦθος**. Εἶναι δὲ
 φανερόν ὅτι προκύπτει μεγάλη ἀπογοήτευσις διὰ τοὺς
καλοὺς νέους ἐκ τοῦ περιέργου τούτου συστήματος...
Ἐάν ἡ κατάστασις ἐξακολουθήσῃ, προτιμώτερον
εἶναι οἱ πόροι οἱ διατεθέντες διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν νὰ
προορισθῶσιν δι' ἄλλον σκοπόν." ¹⁴

Δηλαδή, σύμφωνα με τὸν Καποδίστρια, τὸ δημόσιο εκπαιδευτικὸ σύστημα δεν ἔχει λόγο ὑπαρξης, ἤτοι χρηματοδότησής του με δημόσιους πόρους, εἴαν ἡ Πολιτεία δεν λειτουργεῖ με αξιοκρατικά κριτήρια **διαφάνειας** και κατ' αξίαν **δικαιοσύνης**, σύμφωνα δηλαδή με τὸ ως ἄνω θεμελιώδες ἀρθρο τῶν επαναστατικῶν Συνταγμάτων περί **αξιοσύνης**—ως τοῦ **μοναδικοῦ** κριτηρίου διορισμῶν στο Δημόσιο—τά οποία ἐξέφρασαν τότε και ἔκτοτε τὴν συλλογικὴ βούληση Ἐκείνων που ἀπελευθέρωσαν τὴν Ελλάδα. Πρέπει μάλιστα να ἐπισημανθεῖ, ὅτι αὐτὴν τὴν ρηξικέλευθη ἀποψή του, ὁ Καποδίστριας τὴν ἐξέφρασε ἐπίσημα ως καθ' ὕλην ἀρμόδιος σε ὑπόμνημα-αναφορά του, ἤτοι ως Ἐπιθεωρητὴς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἰονίου Πολιτείας (Ἐκθεση Ι. Καποδίστρια, 23 Μαρτίου 1806).

Το ζήτημα τῆς **αξιοσύνης**, κατὰ τὸ ως ἄνω θεμελιώδες ἀρθρο τῶν τριῶν Ἐπαναστατικῶν Συνταγμάτων, ως τοῦ **μοναδικοῦ** κριτηρίου προσλήψεων στο Δημόσιο, συμπεριλαμβανομένου και τοῦ τομέα τῆς δημόσιας Παιδείας, ἦταν τότε και ἔκτοτε ἓνα κρίσιμο θέμα για μια πραγματικὰ ἀνεξάρτητη Ελλάδα: Ὁ Καποδίστριας θεωροῦσε ὅτι τὸ Δημόσιο ἔπρεπε να στελεχώνεται ἀπὸ **“νέους”** στην ηλικία πολῖτες, οἱ οποίοι θα ἐπιλέγονται προς τοῦτο αξιοκρατικῶς, βάσει

τού κριτηρίου τής κατ' αξίαν “**ικανότητός**” τους και μόνον—ότι δηλαδή ισχύει σήμερα στις αμερικανικές και άλλες πολυεθνικές εταιρείες που είναι οι σύγχρονοι επικυρίαρχοι τής Παγκόσμιας Οικονομίας—και όχι με κοινωνικά, πολιτικά, πελατειακά ή άλλα κριτήρια αδιαφάνειας και διαφθοράς. Μόνον με αυτόν τόν τρόπο θα καθίστατο δυνατόν να διασφαλισθεί ότι η Νεώτερη Ελλάδα θα ήταν “**έμμελῶς διοικουμένη**” και άρα ισχυρή και ανεξάρτητη. Αυτός ο εθνικός στόχος (“Ελλάς έμμελῶς διοικουμένη” από “νέους πολίτας ικανούς”) ήταν τότε και έκτοτε τόσο κεφαλαιώδης, ώστε ο Καποδίστριας ευλόγως θεωρούσε ότι προς αυτόν τόν στόχο “**ὀφείλομεν νὰ κατατείνωμεν πάντα τὸν ἀγῶνα**”, όπως ρητῶς και σαφῶς διετύπωσε ως Κυβερνήτης τής χώρας σε επιστολή του προς τόν **Ανδρέα Μουστοξύδη** στις 14 Απριλίου 1828, επί λέξει ως εξής:

“**Ἐλλάς έμμελῶς διοικουμένη** δὲν θέλει ὑπάρξει, πρὶν εὖρωμεν μεταξύ τῶν ἡμετέρων **νέων** πολίτας **ικανούς** νὰ ἀναλάβωσι τὰ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας. Τοῦτο δὲ οὐπω ἐνέστηκε, διὸ καὶ πρὸς τὸ κατατείνωσαι τάχιον ἐκέϊσε, ὀφείλομεν νὰ κατατείνωμεν **πάντα τὸν ἀγῶνα**.”¹⁵

Σε αυτό τό πλαίσιο, ο Καποδίστριας, κατά τήν άσκηση τών κυβερνητικῶν του καθηκόντων, προσέδιδε *εμπράκτως* τεράστια έμφαση στην Παιδεία, και μάλιστα τήν **δωρεάν δημόσια** Παιδεία, “**κρούων πᾶσαν θύραν**” προς τούτο, όπως συνοψίζει στη συνέχεια τής επιστολής του, ως εξής:

“**Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἐτοιμάζω πολυάριθμον φυτευτήριον μαθητῶν διὰ τὰ σχολεῖα μας, συνάξας μέχρι τοῦδε ικανούς, καὶ μέλλων νὰ συνάξω καὶ ἄλλους, ἅμα εὐπορήσας δαπάνης πρὸς ἰματισμόν, διατροφήν καὶ διδασκαλίαν αὐτῶν. **Κρούω δὲ πᾶσαν θύραν** ζητῶν**

ἀργύριον διὰ τὴν τράπεζαν, καὶ ἴδε καὶ ἐσὺ ἂν δύνασαι
 νὰ καταφέρῃς τινὰς τῶν αὐτόθι μεγαλοπλούτων μας νὰ
 συνεισφέρωσιν.”¹⁵

Ο Καποδίστριας δηλαδή προσέβλεπε σε μία *αξιοκρατική* και παράλληλα *καθολική* δωρεάν δημόσια εκπαίδευση, στην οποία θα είχαν πρόσβαση όλοι ανεξαιρέτως οι νέοι τῆς Ελλάδος, και διὰ τῆς οποίας θα επιβραβεύετο η **αριστεία**, ἤτοι η ἀνάδειξη “τῆς ἐμφύτου κλίσεως καὶ ἰκανότητος” τῶν χαρισματικῶν μαθητῶν και η επιβράβευση τῆς “φιλοτιμίας” (επιμέλειας) ἐκάστου. Προς τούτο, ο Καποδίστριας καθιέρωσε ἐξ ἀρχῆς τὸν θεσμό τῶν **προτύπων** ἢ “**πρωτοτύπων**” σχολείων, στα οποία ἐγίνοντο δεκτοὶ οἱ πλέον διακεκριμένοι μαθητές με **αξιοκρατικά και μόνον κριτήρια**, κατόπιν ἐξετάσεων τους ἐνώπιον τῆς ἐκάστοτε ἐιδικῆς προς τούτο “*συστηνομένης ἐπιτροπῆς*” ἐπιφανῶν παιδαγωγῶν. Ἐπί πλέον, ο Καποδίστριας εἶναι ο πρῶτος παγκοσμίως πολιτικός ηγέτης που ἐφάρμοσε τὸν ρηξικέλευθο θεσμό ἐιδικῆς “**δωρεάς**” (bonus ἢ πριμ θα λέγαμε σήμερα) ἀπὸ τὴν Πολιτεία προς τοὺς διδασκάλους τῶν οποίων οἱ μαθητές ἐγίνοντο δεκτοὶ σε πρότυπα σχολεία. Ἐπρόκειτο μάλιστα περὶ γενναϊόδωρης “δωρεάς” ἐκ **300 γροσίων** (ἐνάμισυ μισθό) **ἀνά κάθε** τέτοιο μαθητῆ, διότι εὐλόγως ο Κυβερνήτης θεωρούσε ὅτι η **αριστεία ἐνός μαθητῆ** ὅσον ἀφορὰ στις σπουδές του εἶναι ταυτόχρονα **αριστεία και τοῦ διδασκάλου** του ὅσον ἀφορὰ στο ἐκπαιδευτικό του ἔργο, ὅπως υποδηλοῦται στην Ἐγκύκλιό του “πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀλληλοδιδασκτικῶν Σχολείων” στις 25 Ἀπριλίου 1829, ως ἐξῆς:

“Νὰ μᾶς σημειώσης ἐκείνους τῶν μαθητῶν σου, ὅσοι ἔδωκαν ἀδιακόπως προφανῆ δείγματα τῆς **ἐμφύτου κλίσεως καὶ ἰκανότητός** των εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, καθότι

ἔχομεν σκοπὸν νὰ τοὺς προσκαλέσωμεν διὰ νὰ τελειοποιηθῶσιν εἰς τὸ **πρωτότυπον** σχολεῖον, τὸ ὁποῖον συσταίνομεν εἰς Αἴγινα.

Ἄμα λαβόντες τὴν σημείωσιν ἐκ μέρους ὄλων τῶν διδασκάλων τῶν ἤδη καθεστῶτων ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, θέλομεν προσδιορίσει τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς τὸ **πρωτότυπον** σχολεῖον εἰσαχθησομένων. Ἄλλὰ προτοῦ νὰ γενοῦν παραδεκτοί, θέλουσιν ἐξετασθῆ ἀπὸ τὴν ἐπὶ τούτου συστηθησομένην **ἐπιτροπὴν**.

Διὰ ν' αποζημιώσωμεν δὲ κατὰ τὸ δίκαιον τοὺς διδασκάλους διὰ τὰ ἔξοδα, ὅσα μέχρι τοῦδε ἔκαμον, θέλοντες νὰ διεγείρουν τῶν μαθητῶν τὴν φιλοτιμίαν, προσφέρομεν εἰς αὐτοὺς δωρεὰν ἀνὰ **300 γρόσια δι' ἕκαστον τῶν μαθητῶν** ὅσοι μέλλουσιν νὰ γενοῦν παραδεκτοί εἰς τὸ **πρωτότυπον** τοῦτο σχολεῖον.”¹⁶

Σημειωτέον ὅτι στο πρότυπο σχολεῖο («Κεντρικὸν Σχολεῖον») στὴν Αἴγινα δίδασκε τότε ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους **Γεώργιος Γεννάδιος** καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἐλληνιστὴς ἀρχιμανδρίτης **Νεόφυτος Δούκας**.

Συγκεφαλαιωτικὰ, ὁ Καποδίστριας οὐδέποτε ἀσπάσθηκε τὴν ἀπόψη ὅτι «περισσότερη» ἐκπαίδευση σημαίνει κατ' ἀνάγκην «καλύτερη» ἐκπαίδευση, ἤτοι ὅτι μεγαλύτερη χρηματοδότηση τῆς ἐκπαίδευσης σὲ μαζικὸ ἐπίπεδο σημαίνει κατ' ἀνάγκην (δῆθεν) παραγωγικότερη ἐκπαίδευση. Διότι γιὰ τὸν Καποδίστρια τὸ Μέγα Ζητούμενο ἦταν μιὰ δημοκρατικὴ (καθολικὴ) **Παιδεία αξιολογίας**, μιὰ (αξιοκρατικὴ) **Παιδεία πολιτῶν** καὶ ὄχι μιὰ (αναξιοκρατικὴ) **ἐκπαίδευση υπηκόων**, μιὰ οὐσιαστικὴ **Παιδεία** προσωπικοῦ **ἤθους** καὶ ἐθνικῆς **αγωγῆς**—τα ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον **δεν εἶναι θέμα χρημάτων**—καὶ ὄχι μιὰ μαζικὴ χρησιμοθηρικὴ (τεχνικὴ) **ἐκπαίδευση** χαμερπούς ατομικῆς **ιδιοτέλειας** καὶ ἐθνικῆς **υποτέλειας**.

Άνω: Τό πρότυπο **Εϋνάρδειο Κεντρικό Σχολείο** τής Αίγινας, τό πρώτο νεοκλασικό κτίριο στην Ελλάδα, ανεγερθέν τό 1830 με δωρεά τού Γαλλοελβετού Φιλέλληνα τραπεζίτη Ιωάννη-Γαβριήλ Εϋνάρδου (1775-1863), ατύπου οικονομικού συμβούλου τού Ι. Καποδίστρια.

Κάτω: Το (Καποδιστριακό) 1^ο Δημοτικό Σχολείο Άργους, ανεγερθέν τό 1830-1831 ως **Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο Άργους**.

Έκθ. 3

Άνω: Η **Στρατιωτική Σχολή** στο Ναύπλιο προς εκπαίδευση του «Λόχου τῶν Εὐελπίδων» (ΦΕΚ 95/29-12-1828).

Κάτω: Τό **Καποδιστριακό Ορφανοτροφείο** στην Αίγινα, στο οποίο λειτουργούσε αλληλοδιδασκτικό σχολείο.

Έκθ. 4

6. Εθναρχικό έργο Παιδείας

Πράγματι, τό έργο τού Καποδίστρια στον τομέα τής Παιδείας, εν μέσω τραγικών συνθηκών, ήτοι εν μέσω πολεμικής ερήμωσης τής χώρας και παντελούς απορίας τού Δημοσίου Ταμείου, συνιστά στέφανο δόξης λαμπρόν, αιωνίως απαστράπτοντα, για τόν Μεγάλο Κυβερνήτη τής Νεωτέρας Ελλάδος. Στα τρισήμισυ χρόνια που διακυβέρνησε τήν χώρα, ο Καποδίστριας πραγματοποίησε ένα θαύμα στις “όλομαυρες ράχες” τής καταρρημαγμένης Ελλάδος, ιδρύοντας “**121** σχολεία όλων τών βαθμίδων με **9.246 μαθητές** (ο πληθυσμός τής τότε ελεύθερης Ελλάδος ανερχόταν μόλις στις 600.000), ενώ **άλλοι 5.000 μαθητές** διδάσκονταν από ελεύθερους δασκάλους, κυρίως εξαιτίας έλλειψης αιθουσών διδασκαλίας”.¹⁷

Μεταξύ τών εκπαιδευτηρίων που ίδρυσε ο Καποδίστριας ήσαν τό (πρότυπο) **Τυπικό Σχολείο Αλληλοδιδασκτικής** («Εϋνάρδειον Κεντρικόν Σχολείον», Έκθ. 1), σχολείο αλληλοδιδασκτικής στο υπ' αυτού επίσης ιδρυθέν **Ορφανοτροφείο στην Αίγινα** (Έκθ. 4), η **Γεωργική Σχολή** στην Τίρυνθα, η **Εμπορική Σχολή** στη Σκύρο, η **Εκκλησιαστική Σχολή** στον Πόρο, η **Στρατιωτική Σχολή** στο Ναύπλιο (Έκθ. 3)—η σημερινή Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων—ειδικά **σχολεία κορασίδων**, όπως επίσης και **ελληνικά σχολεία σε ευρωπαϊκές χώρες** προς ελληνόγλωσση εκπαίδευση τών νέων τής Ομογένειας.

Μάλιστα δε εκείνο τό ουσιαστικό έργο θεμελιώθηκε και εν πολλοίς πραγματοποιήθηκε εν καιρώ πολέμου (!), πριν κάν απελευθερωθεί η Ελλάδα (!), καθόν χρόνο δηλαδή τό αιγυπτιαοαφρικανικό στράτευμα εισβολής τού Ιμπραήμ παρέμενε στην Πελοπόννησο, η δε Ρούμελη, η Εύβοια και τά φρούριά τους, συμπεριλαμβανομένης

τής Ακροπόλεως, όπως επίσης και φρούρια τής Πελοποννήσου, κατείχοντο από τουρκικά στρατεύματα (1827-1828), και πριν αναγνωρισθεί η ανεξαρτησία τής Ελλάδος από τις Μεγάλες Δυνάμεις (1830) και από τήν Οθωμανική Αυτοκρατορία (1833).¹⁸

Υπό εκείνες τις ακραίες συνθήκες ολοκληρωτικού πολέμου—ο οποίος μάλιστα τότε είχε κλιμακωθεί σε τριηπειρωτικό πόλεμο, με πολεμική εμπλοκή στην Ελλάδα στρατών και στόλων από τρεις ηπείρους (Ασία, Αφρική, Ευρώπη)—ο Καποδίστριας παρέλαβε ένα σκιώδες κράτος, ήτοι ένα κράτος οικονομικώς ανύπαρκτο, με μηδενική φοροδοτική ικανότητα τών μαχομένων Ελλήνων και με Δημόσιο Ταμείο τού οποίου τό *“κεφάλαιον δέν υπερέβαινε τό ποσόν τῶν δεκάδων τινῶν γροσίων”*.¹⁹ Κατά συνακολουθία, παντελώς ανύπαρκτη ήταν και η δυνατότητα τότε τού ελληνικού κράτους να διαθέσει *οποιοδήποτε* κονδύλι για τήν εκπαίδευση, έστω και ένα γρόσι, όπως ο Καποδίστριας περιέγραψε επιγραμματικά τήν εξωπραγματική κατάσταση τής οικονομίας τότε, σε επιστολή του στις 3 Οκτωβρίου 1829, προς τόν **Αδαμάντιο Κοραή**, επί λέξει ως εξής:

*“ Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις δέν εἶναι δυνατόν νά κατασκευασθῆ ὅσον ταχέως καί αἱ χρεῖαι ἀπαιτοῦσι καί ἡμεῖς τό ἐπιθυμοῦμεν. Διά τὰ σχολεῖα χρειάζονται οἰκήματα· ἐγὼ δὲ φθάσας ἐνταῦθα εὗρηκα **μόνον καλύβας** ὅπου ἐσκεπάζοντο **πλήθος οἰκογενειῶν πειναλέων**.”*²⁰

Την κοινωνικοοικονομική εξαθλίωση τής “προμαχούσης” Ελλάδος, ο Καποδίστριας τήν συνόψισε σε βαρυσήμαντο υπόμνημά του προς τις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) στις 31 Αυγούστου 1827 (4 μήνες πριν ο ίδιος φθάσει στην Ελλάδα)—το οποίο συνέταξε κατά τήν επί ενάμισυ μήνα παραμονή του τότε στο

Λονδίνο, όπου διεξήγαγε επικό διπλωματικό αγώνα με σκοπό αφ' ενός τήν οικονομική τους βοήθεια προς τήν εμπόλεμη Ελλάδα, και αφ' ετέρου τήν άμεση στρατιωτική τους επέμβαση με επικουρικούς στρατούς και στόλους στο πλευρό των “προμαχοῦντων Ἑλλήνων”— επί λέξει μεταξύ άλλων ως εξής:

“ Ἐκ τριῶν ἤδη χρόνων οἱ Ἕλληνες δέν ζῶσιν οὐδέ σώζονται **προμαχοῦντες** εἰμή διὰ τῶν βοηθημάτων τῆς χριστιανικῆς φιλοπρωχίας. Αἱ γαῖαι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ περὶ τήν Ἀττικὴν καὶ τήν Δυτικὴν Ἑλλάδα κατεχερσώθησαν ἀφ' ὅτου ὁ Ἰβραΐμης καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τήν εκτριβὴν καὶ τόν θάνατον ἐπισπεύρουσιν. Ὅπλοφόροι οἱ γεωργοί· αἱ δὲ αὐτῶν οἰκογένειαι ἢ φρικώδη αἰχμαλωσίαν ὑφίστανται, ἢ εἰς τὰς νήσους εἶναι ἐσκορπισμένοι, ἢ εἰς βράχους ἀπροσβάτους κατέφυγον. Πόλεις, κῶμαι, χωρία, κατεστραμμένα, ἐρείπια, ἔρημα. Καὶ μένει τοῦτο μόνον εἰς τὸν πολυπαθῆ καὶ θαυμάσιον τόπον, ὁ **ἀρχαιότροπος τῶν οἰκητόρων αὐτοῦ χαρακτήρ**, καὶ **ἀπόφαις αὐτῶν ὁμόψυχος τε καὶ ἄτρεπος** μηδέ ποτε νὰ ὑποστῶσι τὸν τουρκικὸν ζυγόν, **οὐδ' ἄλλον ζυγόν ξένον ὅποιονδήποτε.**”²¹

Από ιστορική άποψη, ανακύπτει βέβαια εύλογο τό ερώτημα: Πώς εξηγείται η μεγάλη επιτυχία τού Καποδίστρια όσον αφορά στο ρηζικέλευθο και εκπληκτικό έργο του στον τομέα τής Παιδείας, τό οποίο επετελέσθη εν μέσω τέτοιων τραγικών και εξωπραγματικών συνθηκών, επί τών ερειπίων μιας κατεστραμμένης πολεμικής οικονομίας, που ήταν τότε ημιθανής ή και ανύπαρκτη τόσο σε εθνικό όσον και σε τοπικό επίπεδο;

Κατ' αρχάς, πέραν τής οραματικής διάστασης τού έργου του, ο Καποδίστριας αντλούσε αστείρευτες ψυχικές δυνάμεις από τό

πατριωτικό του πάθος και τήν ακλόνητη πεποίθησή του για τό μέλλον και τήν μεγαλοσύνη τής εγειρομένης Ελλάδος, όπως αναδεικνύεται σε άλλη επιστολή του προς τόν **A. Μουστοξύδη**, τήν οποία συνέταξε στις 8 Μαΐου 1828, δηλαδή μόλις 4 μήνες μετά τήν άφιξή του στην Ελλάδα, διατελών τότε “έπηυλισμένος” σε παραλία τής Αίγινας—λόγω επιδημίας πανώλης, που μετέδωσαν στην Ελλάδα τά αιγυπτιααφρικανικά στρατεύματα εισβολής—επί λέξει ως εξής:

“Έδῶ [Αίγινα] εὐρίσκομαι **έπηυλισμένος** παρὰ τὴν θάλασσαν ἵνα ἔχω πάρισον τὴν ἀπόστασιν τῆς κοινωνίας πρὸς τε τὴν πόλιν καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις καὶ πρὸς τὰ ἐπερχόμενα διάφορα πλοῖα τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ὅποια ζωὴ, ἀγαπητὲ μου, ἢ ἐμή! Καὶ ὅποια δυσκολία αἱ πανταχόθεν περιβάλλουσαι καὶ πιέζουσαί με! Μακρὰν ὅμως, πολλὰ μακρὰν εἶμαι τοῦ ἀθυμῆσαι. Ὁ Θεὸς εἶναι μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὕτη σωθήσεται. **Ἐκ ταύτης τῆς πεποιθήσεως** ἀντλῶ πάσας μου τὰς **δυνάμεις** καὶ πάντας τοὺς **πόρους.**”²²

Επιπροσθέτως, πέραν τού πατριωτισμού και τής βαθιάς πίστης τού Καποδίστρια στο μέλλον τής Ελλάδος, η αποτελεσματικότητά του στην Παιδεία οφείλεται μεταξύ άλλων στην **εντιμότητα** και **ακεραιότητα** τού χαρακτήρος του, ήτοι στις αρχές τής **διαύγειας** και **διαφάνειας** που εφήρμοσε κατά τήν διακυβέρνησή του (αντίστοιχες με τίς αρχές transparency και accountability που κατά κανόνα εφαρμόζει διαχρονικά η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση τής σημερινής Υπερδυνάμεως). Ως αποτέλεσμα, οι Μεγάλες Δυνάμεις, όπως επίσης και οι ανά τήν Ευρώπη Έλληνες ή Φιλέλληνες ιδιώτες δωρητές, και κυρίως η συντριπτική πλειοψηφία τού Ελληνικού λαού τότε, είχαν απόλυτη εμπιστοσύνη στον Καποδίστρια, ως τόν

ανιδιοτελή ηγέτη τού οποίου τό προσωπικό ήθος **εγγυάτο** ότι κάθε δωρεά ή δάνειο προς τήν εμπόλεμη Ελλάδα θα ετύγχαναν “**οικονομικωτάτης διαχειρίσεως**”,²³ σύμφωνα με τά λόγια τού Καποδίστρια, τουτέστιν θα «έπιαναν τόπο». Ενδεικτική τής **μηδενικής ανοχής** τού Καποδίστρια κατά τής διαφθοράς είναι η επιστολή του προς τόν **Μητροπολίτη Πίζης Ιγνάτιο** (στην Ιταλία), στις 10 Ιουνίου 1828, σχετικά με “δωροφορίες” που άρχισε να λαμβάνει η εγειρομένη Ελλάς από τίς Μεγάλες Δυνάμεις επί διακυβερνήσεώς του (1,5 εκατομ. ρούβλια από τήν Ρωσία, 500 χιλ. φράγκα από τήν Γαλλία κ.ο.κ.), στην οποία γράφει μεταξύ άλλων τα εξής:

“ Οί γενναῖοι μας Ἕλληνες χαίρονται. Μόνον ὀλίγοι τινές **απατῶνται**, καί **μεγάλως**, νομίζοντες ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα εἶναι δι’ αὐτούς, καί μέλλουσι πάθωσιν ὅ,τι ἔπαθον αἱ λίραι τοῦ δανείου [των δύο πρώτων Δανείων τής Ανεξαρτησίας από τήν Αγγλία, 1823-1824].”²⁴

Διατελούσε δε ο Καποδίστριας εν πλήρη επιγνώσει περί τού πώς η χυδαία διαφθορά “ὀλίγων τινῶν” “**κλεπτιστάτων ἀρχόντων, ὑπουργῶν τε καί καπιτάνων**” καταδυνάστευε τήν πλειονότητα τού υπέρ ελευθερίας μαχομένου τότε ελληνικού λαού και υποθήκευε τό μέλλον τού έθνους, τότε και έκτοτε, όπως επισημαίνει στη συνέχεια τής επιστολής του:

“Ὅτι μὲν κλέπτουσιν παντοῦ [στον Κόσμο] ὅπου διοικήσις ὑπάρχει, εἶναι ἀναμφίβολον. Ἀλλά δὲν εὐρίσκεται τόπος, εἰς ἐμέ γνωστός, ὅπου **πλησίον τῶν κλεπτῶν** νά ὑφίστανται χιλιάδες καί χιλιάδες οἰκογενειῶν **ἀγαίων, ἀνεστίων καί καταπεινῶν**, καθὼς ἐν Ἑλλάδι. Στοχασθῆτε, δεσπότη μου, ὅτι αἱ ἄθλια αὗται οἰκογένειαι πάσχουσιν

ἕξ αἰτίας τῶν **κλεπτιστάτων ἀρχόντων, ὑπουργῶν** τε καὶ **καπιτάνων**, καὶ ἐνθαρρύνετέ με, ἂν δύνασθε, νὰ ἦμαι συγκαταβατικός πρὸς **μίαν δρᾶκα ἀνθρωπαρίων μεταλλοθέων**, ἐπ' οὐδὲν τῶν ὁποίων ὅμως οὐδὲ κατέστησα τὴν βαρεῖαν χεῖρα τῆς δικαιοσύνης, οὐδὲ καταστήσω, ἀρκοῦμενος νὰ τοὺς γνωρίσω καλῶς καὶ νὰ τοὺς παραδώσω ποτέ, εἰ χρεῖα, εἰς τὰς **ἀράς τοῦ λαοῦ**.”²⁴

Αντικείμενος βέβαια προς αυτήν τὴν ἐν πολλοῖς ἀδίστακτη (καὶ ὡς ἀπεδείχθη δολοφονική) **“δρᾶκα ἀνθρωπαρίων μεταλλοθέων”** καὶ περιορίζοντας, ἢ καὶ συχνάκις ἐκμηδενίζοντας, τὴν δυνατότητά τους νὰ επιπέσουν γιὰ “πλιάτσικο”, ὡς λυσσώδεις ὑαίνες, ἐπὶ τῶν σαρκῶν αὐτῆς ταύτης τῆς καταματωμένης ἀλλὰ ἐν τούτοις ἐγειρομένης Ἑλλάδος, ἥτοι ἐπὶ τῆς καθημαγμένης οἰκονομίας τῆς νεοσύστατης Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὁ Καποδίστριας ἔθετε τὴν ζωὴ του σὲ θανάσιμο κίνδυνο, ὡς ἀδέκαστος καὶ ἀγρυπνος φρουρὸς τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Παράλληλα ὅμως, αὐτὴ ἡ αὐταπάρνηση, ἀνιδιοτέλεια καὶ λυσιτελής ἐγρήγορη τῶν πρώτων Κυβερνήτων, τοῦ προσέδιδαν ἓνα τεράστιο **ἠθικὸ ἀνάστημα** (moral standing) σὲν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, με ἀποτέλεσμα ἀφ' ἐνός τὴν συνεχή ροὴ δωρεῶν καὶ δανείων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν γιὰ τὴν Παιδεία, καὶ ἐν γένει γιὰ τὴν Διοίκηση ἐπὶ διακυβερνήσεώς του—ἐν μέσῳ μαινομένου ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος καὶ πολεμικῆς ἐμπλοκῆς τοῦ ἔθνους—καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν ἐνεργὸν καὶ πάνδημη λαϊκὴ κινητοποίηση τῆς κατὰ περίπτωσιν τοπικῆς κοινωρίας (ἐντόπιοι πολῖτες, δάσκαλοι καὶ μαθητές), ὡσάκις ἐπρόκειτο νὰ ἀνεγερθεῖ καὶ λειτουργήσει ἓνα νέο σχολεῖο, ὅπως ἀναδεικνύεται σὲν ἀναφερθεῖσα Ἐγκύκλιό του “πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀλληλοδιδασκτικῶν Σχολείων” σὲν 25 Ἀπριλίου 1829, ἥτοι μόλις 15 μῆνες ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του σὲν Ἑλλάδα, ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς:

“ Ὅσα ἐκ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων ἐπεσκέφθην προσωπικῶς, μᾶς ἐπροξένησαν εὐχαρίστησιν κατὰ πάντα· ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐκφράσωμε ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον τὴν ευγνωμοσύνην μας πρὸς τοὺς **ἀξιολόγους πολίτας**, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὸν διοργανισμὸν των, πρὸς τοὺς **διδασκάλους**, οἱ ὅποιοι, καίτοι σχεδὸν πάντων στερούμενοι, κατῴρθωσαν νὰ προοδεύσουν τὰ καταστήματα ταῦτα, καὶ πρὸς τοὺς **μαθητάς**, οἱ ὅποιοι δεικνύουν ἤδη τι ἐμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ παρ’ αὐτῶν ἡ πατρίς.”²⁵

Δηλαδή εκείνο τό πραγματικό θαύμα Παιδείας εν μέσω πολέμου και οικονομικής απορίας επετεύχθη διότι ο Καποδίστριας είχε πλήρη επίγνωση ὅτι ἓνα δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα ουσιαστικής Παιδείας δεν μπορεί να συγκροτηθεῖ και λειτουργήσῃ σε πλαίσιο πολιτικο-οικονομικής διαφθοράς, ἤτοι ἀπὸ ἰδιοτελῆ άτομα εθισμένα στο πλιάτσικο και τὴν κλεπτοκρατία («μιζαδόρους» θα λέγαμε σήμερα).

Τὴν απαγορευτική σχέση που υφίσταται μεταξύ *διαφθοράς* και *Παιδείας*—ἤτοι ὅτι ἡ καταπολέμηση τῆς διαφθοράς “κλεπτιστάτων ἀρχόντων, ὑπουργῶν τε και καπιτάνων” εἶναι μία θεμελιώδης προϋπόθεση για τὴν ὑπαρξη Παιδείας ἐλευθέρων πολιτῶν—την ἐπεσήμανε ρητῶς ο Καποδίστριας σε ἐπιστολή του προς τόν Ρώσσο Φιλέλληνα **Νικόλαο Ράϊκο**, ο ὁποῖος μεταξύ ἄλλων διετέλεσε Διοικητῆς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς Ευελπίδων, ἐπὶ λέξει ως εξής:

“Τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα και ὀλίγα στρέμματα ἔθνικῆς γῆς διδόμενα ὡς ἀποκλειστική ἰδιοκτησία εἰς τοὺς δήμους θὰ προετοιμάσουσιν τὰ στοιχεῖα τῆς

ἀληθοῦς κοινωνικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἑλλάδος. “Ἔως ὅτου γίνει αὐτό, πρέπει νὰ εὐχαριστηθῶμεν **ἐμποδίζοντες** τὴν περαιτέρω **ρίζοβόλησιν τῶν καταχρήσεων**. Τοῦτο δὲ θὰ κατορθωθῆ ἀσφαλέστατα, ἐὰν πολιτευθῶμεν μὲ τὴν **αὐστηροτάτην ἀμεροληψίαν** καὶ πρὸς τοὺς φίλους τῆς Κυβερνήσεως καὶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι τάσσονταν ἐναντίον της.”²⁶

Επιπροσθέτως τῶν παραπάνω, τὸ εθναρχικὸ ἠθικὸ ἀνάστημα τοῦ Καποδίστρια μεγαλύνετο ἀκόμη περισσότερο, σε πρωτοφανή υψίπεδα προσωπικῆς υπέρβασης καὶ πολιτικῆς ακεραιότητος, ἀπὸ τὸ **ηγετικὸ παράδειγμα** που ἔδινε ὁ ἴδιος με τὸν αλτρουϊσμό του υπέρ τοῦ ἔθνους. Ὁ Καποδίστριας ἦταν τότε ἓνα μοναδικὸ φαινόμενο πολιτικοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ εθνικῆς προσφορᾶς: Ὅχι μόνον δεν ἀπεδέχετο νὰ λαμβάνει μισθὸ ἢ ἄλλα οικονομικὰ οφελήματα ὡς Κυβερνήτης ἀπὸ τὸ Δημόσιο Ταμεῖο τῆς πασχούσης Ἑλλάδος, ἀλλὰ προσέφερε ὅλη τὴν περιουσία του στὸν βωμὸ τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας. Εντὸς μόλις 12 μηνῶν ἀπὸ τὴν ἀφίξή του στὴν Ἑλλάδα, τὸ σύνολο τῆς χρηματικῆς του περιουσίας εἶχε ἐξανεμισθεῖ, διότι χρηματοδοτοῦσε ὁ ἴδιος, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του περιουσία, κατεπείγουσες ἀνάγκες τοῦ κράτους γιὰ ἐπισιτισμὸ τοῦ πληθυσμοῦ, μισθοδοσία τοῦ Τακτικοῦ Στρατοῦ, κ.τ.λ., ὡσὰν τὸ Δημόσιο Ταμεῖο ἦταν ἐλλειμματικὸ ἢ καὶ (συχνά) κενὸ χρημάτων, ὅπως ἀναδεικνύεται ἀπὸ τὸ κείμενο ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν **Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη**—ὁ ὁποῖος ὡς συνήθως ζητοῦσε ἢ καὶ ἀπαιτοῦσε χρήματα ἀπὸ τὸ κράτος—στὶς 10 Φεβρουαρίου 1829, ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς:

“ Ἦθελα νὰ ἔχω κᾶμποσα ἑκατομμύρια τάλληρα, διὰ νὰ σᾶς δώσω ὅσα ζητεῖτε· ἀλλὰ καθὼς σᾶς εἶπα, τὸ μὲν

ἰδιαίτερον μου ταμεῖον εἶναι κενόν, τὸ δὲ δημόσιον μόλις δύναται νὰ επαρκέσῃ εἰς τὰς μᾶλλον κατεπιγούσας χρεῖας τοῦ τρέχοντος φεβρουαρίου, καὶ τὸ πολὺ τοῦ ἡμίσεως μαρτίου. Τοῦτο εἶναι γνωστότατον καὶ δύνασθε αὐτοπροσώπως νὰ τὸ βεβαιωθῆτε βλέποντες τὰ κατάστιχα τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπῆς... Ὑπομείνατε καθὼς ὑπομένω, καὶ ὑπομένω ἴσως ἐπέκεινα τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως.”²⁷

Εκείνη η **ολοκληρωτική αυταπάρηση** τού Καποδίστρια, και μάλιστα σε υπερβατικό βαθμό **αγιότητας**, πάντοτε σε διοικητικό πλαίσιο “αύστηροτάτης ἀμεροληψίας”, διαφάνειας τού Δημοσίου Ταμείου και “οικονομικωτάτης διαχειρίσεως”, ενδυνάμωνε τό χαλύβδινο ηθικό έρεισμα επί τού οποίου εδράζετο ο Καποδίστριας όταν ως Κυβερνήτης “ἔκρουε πᾶσαν θύραν” σε ξένες κυβερνήσεις και βασιλεία και στους όπου γης Έλληνες, αιτούμενος ή και ικετεύων “δωροφορίες” ή δάνεια υπέρ τῆς εμπολέμου Ελλάδος.

Υπό τό πρίσμα επομένως τού τεραστίου ηθικού αναστήματος τού Εθνάρχου Καποδίστρια είναι δυνατόν αφ' ενός να γίνει κατανοητό από ιστοριογράφους τό θαύμα που η εμπόλεμος Ελληνική Πολιτεία επετέλεσε επί διακυβερνήσεώς του στον τομέα τῆς Παιδείας στην τελευταία τριετία τού Αγώνος τῆς Ανεξαρτησίας, και αφ' ετέρου να γίνει εξ ίσου κατανοητή από μέλλουσες γενεές Ελλήνων η βαθύτερη ουσία τῆς περί Παιδείας εθνοσωτηρίου παρακαταθήκης του—παρακαταθήκης προσεπικυρωμένης από τό αίμα του, που εν γνώσει και πλήρει επιγνώσει τό προσέφερε προς τήν Πατρίδα, όπως αποκαλύπτεται σε επιστολή του στις 10 Ιουνίου 1827 προς τόν Ελβετό τραπεζίτη Εϋνάρδο (άτυπο οικονομικό του σύβουλο), επί λέξει ως εξής:

“ Ἀγωνιῶ νά προγνωρίσω τί θέλω απογείνειν, καί ἂν μοι δοθῆ νά ἄρω τὸν οὐρανόθεν ἐπικαταβαίνοντά μοι **σταυρὸν** φήφω τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελύσεως.”²⁸

7. “ Ἑλλήνων ἐξέθνωσις ”

Ο αγώνας και τό έργο τοῦ Καποδίστρια για μια **πρωτογενῶς** εθνική Παιδεία, ἥτοι για μια “σωτηριώδη **ἴδιογενή** Παιδαγωγία” ὅπως ο ίδιος τήν προσδιόριζε, εδράζετο στην πεποίθησή του ὅτι η ανεξαρτησία τῆς Νεωτέρας Ελλάδος δεν θα ολοκληρώνετο, ἢ και θα στερείτο ουσιαστικού νοήματος, εἰάν ο εἰς Ανατολῶν επιβαλλόμενος (οθωμανικός) **στρατιωτικός γενιτσαρισμός** τοῦ ανθοῦ τῆς ελληνικῆς νεότητος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, υποκαθίστατο ἀπὸ μία ἄλλη—ἴσως χειρότερη—μορφή γενιτσαρισμοῦ, ἥτοι ἀπὸ τὸν ἐκ Δυσμῶν μεθοδεύμενο (ευρωπαϊκὸ) **πολιτισμικὸ γενιτσαρισμὸ** τῶν πλέον ευφυῶν νέων τῆς Ελλάδος μετὰ τὴν Εθνικὴ Παλιγγενεσία.

Αὐτὸ τὸ μέγα θέμα—περὶ υφέρποντος πνευματικῦ εκφυλισμοῦ τῶν Ἑλλήνων που σπουδάζουν πρῶτως και δη ἐξ ολοκλήρου στο ἐξωτερικὸ, πρὶν δηλαδὴ ἐμβαθύνουν στην ελληνικὴ γλῶσσα ὡστε να ἐμπεδώσουν (εσωτερικοποιήσουν βιωματικά) τὸν ελληνικὸ πολιτισμὸ *επαρκῶς*—ο Καποδίστριας τὸ διατύπωνε σε κάθε ευκαιρία, ὅπως π.χ. στην ἀ΄ ἐπιστολὴ του στις 6 Νοεμβρίου 1827 πρὸς τὸν **Ἀνδρέα Μουστοξύδη** περὶ τοῦ εθνικοῦ “**ὄνειδους τῆς ἐξέθνώσεως**” τῶν σπουδαζόντων εἰς τὴν αλλοδαπὴ Ἑλλήνων, ἐπὶ λέξει ως ἐξῆς:

“ Τὰ παιδιά μας, οὕτως ἐκεῖσε κείμενα, ὁποίας καὶ ἂν ἀπολαμβάνωσιν φροντίδας παρὰ τῶν φιλανθρώπων

προστατών, κινδυνεύουσιν ὅμως νὰ ἐκστραφῶσι τῆς οἰκείας φύσεως, χάνοντα βαθμηδόν καὶ τὴν αἴσθησιν τῶν **θρησκευτικῶν χρεῶν** των καὶ τὴν χρῆσιν τῆς **γλώσσης** των, καὶ τὴν μνήμην τῶν **ἐφεσίων καὶ ἰδιογενῶν ἠθῶν**.

Ἀποσπασμένα πρῶτῳ ἀπὸ τὴν ὄντως πατρίδα, ἄρὰ γε δὲν θέλουσιν αναπλάσῃ ἐν ἑαυτοῖς **πατρίδα τινὰ ἰδανικὴν**, κατὰ τὸν τύπον **τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἤρχισαν πρῶτον νὰ σκέπτωνται**; Ἄνδρωθέντες δέ, ἐπιστρέψουσιν ἄρα εἰς τὰς πατρίους αὐτῶν ἐστίας; Καὶ ἐπιστρέψαντες, εἶσονται ἄρα πολῖται ὠφέλιμοι;

Ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα ἡ πεῖρα, καὶ ἀποκρίνεται καθ' ἐκάστην ὅτι, παραδεδομένοι οἱ νέοι οὗτοι μόνως εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς **τῶν ξένων τὰ παραδείγματα, χαμένοι** θέλουσιν εἶσθαι διὰ τὴν πατρίδα των, καὶ οὐδ' ἄλλου τόπου τὴν σήμερον θέλουσιν γεῖνῃ χρήσιμον ἀπόκτημα. Ἄλλὰ καὶ τούτου γενομένου, τὸ **ὄνειδος τῆς ἐξεθνώσεώς** των εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ πέσῃ.”²⁹

ἢ σε ἄλλη ἐπιστολή του, πρὸς τὸν **Ἀδαμάντιο Κοραή** τὸ 1829, περὶ τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος που **“διαφθείρονται”** στην Ευρώπη **“ἐπὶ προφάσει μαθήσεως”**, ἐπὶ λέξει ως ἐξῆς:

“Καὶ ἐγὼ ἀναγκαιώτατον κρίνω νὰ **συλλέξωμεν** καὶ **ἐπαναγάγωμεν** εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς νέους Ἕλληνας ὅσοι **ἐπὶ προφάσει μαθήσεως διαφθείρονται** ἐν Εὐρώπῃ. Ἄλλὰ χρειάζεται πρότερον νὰ ἔχωμεν οἰκήματα νὰ τοὺς βάλωμεν, τὰ ὁποῖα, καθὼς σὰς εἶπα, εἰσέτι στερούμεθα.”³⁰

Εἰδικότερα, ἡ **εξεθνώσις** (αλλοτριώσις) ἢ πολιτισμικὴ **διαφθορά** (αλλοίωσις) τῶν εἰς τὴν αλλοδαπή σπουδαζόντων Ἑλλήνων εἶναι

συνέπεια τής αποξένωσης αυτών από τὰ πατρογονικά ήθη, τήν εθνική γλώσσα και τήν ορθόδοξη θρησκεία, όπως ρητώς γράφει ο Καποδίστριας σε επιστολή που απέστειλε από τό Ναύπλιο προς τόν **Λεβέο** στην Κέρκυρα (11 Μαρτίου 1830), επί λέξει ως εξής:

“ Ἡ πεῖρα, ἄριστος ἐν πᾶσι διδάσκαλος, ἤδη κατέδειξεν εἰς ἡμᾶς τὰ ἄποτελέσματα τῆς **ἐπὶ ξένης τῶν νέων ἀγωγῆς**... Ἐπιστρέφουσιν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα τόσον ἀποξενωμένοι τῶν **ἠθῶν**, τῆς **γλώσσης** καὶ αὐτῆς τῆς **θρησκείας** τῶν πατέρων των, ὥστε, καὶ μάθησιν ἂν ἀπέκτησαν, βαρείας δυσκολίας εὐρίσκουσιν εἰς τὸ συνειθίσει ἐκ νέου τὰ τῆς πατρίδος καὶ γενέσθαι ὅποσοῦν ὠφέλιμοι εἰς αὐτήν.”³¹

Ο Καποδίστριας, λόγω τής ιδιοφυΐας του και λόγω τής τεραστίας εμπειρίας του στα διπλωματικά και γεωστρατηγικά υψίπεδα τών Μεγάλων Δυνάμεων—ὅπως συνοψίζεται στο *επιμύθιο* (σ. 40)—είχε διείδει τόν μείζονα εθνικό κίνδυνο από αυτό που στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία ονοματοδοτεῖται σήμερα εύστοχα ως «**πολιτισμικός ιμπεριαλισμός**» («*cultural imperialism*» κ.ο.κ.), ήτοι **εθνική άλωση** (γεωστρατηγική καθυπόταξη) κάθε μικρής χώρας από τίς Μεγάλες Δυνάμεις διά τής **πολιτισμικής αλλοτριώσεως** (“έξεθνώσεως”) τής ακαδημαϊκής και κατ’ επέκταση τής πολιτικής τάξης κάθε μικρής ή περιφερειακής χώρας.

Δηλαδή οι Μεγάλες Δυνάμεις, από τήν εποχή τής αποικιοκρατίας και έκτοτε, επιδιώκουν συστηματικά να αλλοτριώνουν πολιτισμικά τήν «πνευματική ηγεσία» κάθε εξαρτωμένης χώρας ή αποικίας, π.χ. τούς ιθαγενείς «ανθρώπους τών γραμμάτων και τών τεχνών» τής χώρας, όπως επίσης και επιλεγμένους «πολιτικούς ταγούς» της.

Ίονιος Άκαδημία

Έκθ. 5

Άνω: Η **Ίονιος Άκαδημία**, τό πρώτο ελληνικό Πανεπιστήμιο, ιδρύθηκε στην Κέρκυρα τό 1824 (μεινομένου του Αγώνος τής Παλιγγενεσίας) εις δικαίωση τών περί παιδείας τών Επτανήσων διπλωματικών διαβουλευσεων του **Καποδίστρια**, ως Υπουργού Εξωτερικών τής Ρωσίας, με τόν ομόλογό του **Λόρδο Κάστλερ** τής Αγγλίας από τό Συνέδριο τών Παρισίων του 1815 μέχρι τό 1822.

Κατά συνέπεια, οι πολιτισμικώς αλλοτριωμένοι ή “έξεθνωθέντες” εντόπιοι, σωρηδόν με τήν σειρά τους ως (ξενολόγνοι) πολιτισμικοί γενίτσαροι, επιβάλλουν στους άλλους ιθαγενείς τής χώρας τους ένα πολιτισμικά στρεβλό εκπαιδευτικό σύστημα, ήτοι σύστημα μαζικής ψευδοπαιδείας (πολιτισμικής άλωσης), που συντηρεί τήν **αμάθεια** ή **ημιμάθεια** τών εντοπίων λαϊκών στρωμάτων και παράλληλα διαιωνίζει τήν **πολιτισμική γενιτσαροποίηση** τών ιθαγενών γόνων τής πολιτικής τάξης τής χώρας. Ο Καποδίστριας είχε εμβριθή γνώση αυτού τού φαινομένου—αφού μάλιστα τό βίωσε επί Ενετοκρατίας τών Επτανήσων—όπως εμφανίζεται σε υπόμνημα που υπέβαλε ως Υπουργός Εξωτερικών τής Ρωσίας προς τόν ομόλογό του τής Αγγλίας **Λόρδο Κάστλερ** κατά τό Συνέδριο τών Παρισίων τό 1815, όπου έγγραφε τα εξής:

“ Ἡ πολιτεία τῆς Ἐνετίας ἐφοβεῖτο τὸ ἕξοχον τῆς **φυσικῆς μεγαλοφυΐας** τοῦ Ἑλληνοσ καὶ ἐπροσεπάθει νὰ τὸ καταβάλλῃ μὲ τὴν **ἀμάθειαν**. Ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία οὐδέποτε συνεχώρησεν νὰ συστηθῶσι **σχολεῖα δημόσια** εἰς ταύτας τὰς νήσους.

Μόνον εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὸ πανεπιστήμιον Παταβίου οἱ **ιθαγενεῖς** τῶν Ἐπτανησίων ἔπρεπε νὰ πορευθῶσιν ὅπως ἐκπαιδευθοῦν. Πλὴν μᾶλλον κατὰ **προνόμιον Μακιαβελικὸν** ἠδύναντο αὐτοὶ νὰ λάβωσι διπλώματα τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἄλλων σχολῶν, **ἄνευ τοῦ νὰ διατρέξωσι πρότερον τακτικὴν τινὰ σπουδὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ...** ”³²

Τότε και έκτοτε, κάθε τέτοια πολιτισμική αλλοτρίωση ή εξέθνωση συντελείται εν πολλοίς δι' «εγκυκλίων» σπουδῶν τών πλέον ευφυῶν ή οικονομικῶς προνομιούχων νέων τής μικρῆς ή εξηρητῆμένης χώρας σε εκπαιδευτήρια (και πολιτισμικά αλωτήρια)

Μεγάλων Δυνάμεων, ήτοι δι' εκπαιδευτικών προγραμμάτων που καταρτίζονται αποκλειστικά από τις Μεγάλες Δυνάμεις σύμφωνα με δικά τους εθνικά συμφέροντα και γεωστρατηγικές επιδιώξεις. Τό πόσο επικίνδυνη είναι για τό έθνος η πολιτισμική αλλοτρίωση κατεδείχθη τό 1829-1831, τότε που διάφοροι “ήμισοφοι και λογιώτατοι, σπουδασταί τής Εύρώπης” συνεργούσαν ως φατρία με τις δύο άλλες διαβόητες φατρίες, αφ' ενός τών “Φαναριωτών” και αφ' ετέρου τών “έντοπίων στασιαρχών όλιγαρχών” (Προκρίτων),³³ προς αποσταθεροποίηση τού Καποδίστρια, με πρόσχημα μεν τήν δήθεν αντιδημοκρατική διακυβέρνησή του αλλά με υφέρποντα σκοπό (και πραγματικό αποτέλεσμα) τήν ματαίωση αφενός τής ρηξικέλευθης φιλολαϊκής αγροτικής του πολιτικής (αναδιανομή καλλιεργήσιμης γής) και αφετέρου τής δημοσιονομικής του πολιτικής (κεντρικός έλεγχος τελωνειακών δασμών), που μεθόδευε τότε ο Καποδίστριας κατά παγιωμένων (από τήν Οθωμανική περίοδο) συμφερόντων τών Προκρίτων—ματαίωση τήν οποία οι Πρόκριτοι πέτυχαν τελικά διά τής φονοκτονίας του. Ιδού οι φυσικοί και ηθικοί αυτουργοί τής δολοφονίας τού Μεγάλου Εθνάρχου, όπως ο ίδιος τούς περιέγραψε σε επιστολή του προς τόν **Πρίγκηπα Κ. Σούτσο** στις 31 Ιανουαρίου 1831, επί λέξει ως εξής:

“Ποῖοι δὲ εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ σαλεύοντες καὶ ἀγωνιζόμενοι νὰ φέρωσι τὸ πᾶν ἄνω κάτω, οἷς τὸ ἐσημείωσα εἰς τὰ προηγούμενα γράμματά μου· εἶναι (συγχωρήσατέ μοι νὰ τοὺς ὀνομάσω μὲ τὸ περιληπτικὸν των ὄνομα) οἱ **Φαναριῶται**, εἶναι **ὀλίγοι ξένοι** οἱ οἱποῖοι δὲν ἠδυνήθησαν ἄλλως νὰ κάμωσι κατάστασιν, ὀλίγοι **πρόκριτοι** οἵτινες ἤθελαν νὰ διαμοιρασθῶσι τὰ πτωχὰ εἰσοδήματα τοῦ κοινοῦ, κυριεύοντες ἕκαστος τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ **ὀλίγοι νέοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ἐξωτερικὰ μαθήματα.**”³⁴

Όσο μάλιστα κι αν είναι “όλιγοι” οι “ξένοι” και οι “νέοι έρχόμενοι εις τήν Ελλάδα με τὰ έξωτερικά μαθήματα”, εντούτοις η επιρροή τους σε εθνικά θέματα μπορεί να αποβεί καταστροφική (ή και δολοφονική). Τότε οι εν λόγω “ήμισοφοι”, ενίοτε σε παρασκηνιακή αντεθνική συνεννόηση με ξένους παράγοντες, προσέφεραν τήν όποια δυτικογενή μόρφωση και προπαγανδιστική τους πένα σε προύχοντες, αφενός προς προάσπιση κατεστημένων οικονομικών συμφερόντων πλοιοκτητών και κοτσαμπάσιδων, και παράλληλα εις έργω εξυπηρέτηση αλλοτρίων γεωπολιτικών επιδιώξεων Μεγάλων Δυνάμεων, σε βάρος πάντα τού ελληνικού λαού: Οι εκ τής Εσπερίας αφιχθέντες “ήμισοφοι” επεδόθησαν σε συκοφαντική λιβελλογραφία κατά τού Καποδίστρια, εξακοντίζοντας ιοβόλα βέλη υβριστικής ή και χυδαίας προπαγάνδας εναντίον του (π.χ. αντιπολιτευόμενη εφημερίδα «Απόλλων» εκδιδομένη στην Ύδρα), προτρέποντες ρητώς τόν λαό σε στάση ή και σε φυσική εξόντωση (δολοφονία) τού Κυβερνήτη, στη (μάταιη) προσπάθειά τους να παραπλανήσουν τούς πολλούς, να τούς παρασύρουν υπέρ των Προκρίτων και να τούς στρέψουν κατά τού Εθνάρχου. Προσέφεραν δηλαδή διά τής δυτικογενούς ημιμάθειάς τους τό προσχηματικό «ηθικό άλλοθι» (moral alibi) στους Προκρίτους για τίς μηχανεύσεις τους σε βάρος τού Εθνάρχου και σε βάρος τού έθνους, ώστε οι αντιπολιτευόμενες φατρίες να εμφανίζονται ως κηδόμενες δήθεν υπέρ δημοκρατίας—ενώ, όπως κατεδείχθη και απεδείχθη εκ τών υστέρων, οι ίδιοι εκείνοι Πρόκριτοι, Φαναριώτες και “ήμισοφοι” έσπευσαν σωρηδόν αργότερα να εναγκαλισθούν ιδιοτελώς τήν βασιλεία τής εν Ελλάδι Βαυαρικής δυναστείας.

Επιπροσθέτως, οι “ήμισοφοι” δεν ορρωδούσαν προ ουδενός ως διανοητικά υποχέρια τών Προκρίτων: Ως γνώστες ευρωπαϊκών γλωσσών, οι “ήμισοφοι” κατέπεσαν σε έσχατο σημείο αντεθνικής

εξαχρείωσης, συντάσσοντες και αποστέλλοντες επιστολές σε προσωπικότητες και κυβερνήσεις ανά την Ευρώπη προς κατασυκοφάντηση τής κυβερνήσεως, καθόν χρόνον ο Καποδίστριας έδιδε τόν υπέρ πάντων αγώνα στα διπλωματικά υψίπεδα τών Μεγάλων Δυνάμεων για τήν ανεξαρτησία τής Πατρίδος εν όψει τής Συνθήκης τού Λονδίνου τού 1830, διά τής οποίας η Ελλάς επανεισήλθε εν δόξη στο πάνθεον τών ανεξαρτήτων χωρών:

“Τρεῖς ὄμως φατρίαί, ὑπὸ τῶν **ξένων** ἀναρρπιζόμεναι, ἀντεστάτου ἐῖς τὴν ὑψηλὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐῖς τὴν δημοτικότητα τοῦ Καποδίστρια· ἢ τῶν **προκρίτων** (κοτσαμπασίδων), οἵτινες συστήσαντες ὑπὸ τοὺς Τούρκους ὀλιγαρχίαν καταπιεστικὴν τοῦ λαοῦ, ἔτεινον ἐῖς κομματισμὸν τῆς Ἑλλάδος, καὶ κακῶς ἔβλεπον τὴν κατασκευὴν κεντρικῆς κυβερνήσεως· ἢ φατρία τῶν **ἡμισόφων** καὶ τῶν **λογιοτάτων, σπουδαστῶν τῆς Εὐρώπης**· καὶ ἢ τῶν ὀλίγων **φαναριωτῶν** ὅσοι διέφυγον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰς σφαγὰς. Αὐτοὶ δὲ διὰ τὰ προηγούμενά των ἠξίουσαν νὰ ἔχωσι καὶ αὐτόνομον προνόμιον νὰ **ἐκδουλεύωσι τὸ ἔθνος πρὸς ὄφελός των**. Περαιτέρω θέλωμεν ἰδεῖ σαφέστερον ὅτι αἱ τρεῖς αὐταὶ φατρίαὶ ἔμειναν ἀδιάλλακτοι πρὸς τὸν Κυβερνήτην· ἢ μὲν τῶν **ἡμισόφων**, διότι αὐτός ἦτον ἄνθρωπος τῆς προνοίας, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο, διότι ἦτον ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ. Καὶ αἱ τρεῖς νὰ διεγείρωσι κατὰ τῆς κυβερνήσεώς του τὴν **ἐξωτερικὴν πολιτικὴν** διεσπούδαζον...”³³

Όταν βέβαια όλες εκείνες οι αντεθνικές μηχανεύσεις απέτυχαν καθολικά—επί καταστροφή όμως τού εθνικού στόλου στον Πόρο (1 Αυγούστου 1831) από “στασιαρχοῦντες” τών αντιπολιτευομένων φατριών, μετά τήν πραξικοπηματική τους κατάληψη τού εθνικού ναυστάθμου στον Πόρο (14 Ιουλίου 1831)—τότε οι Πρόκριτοι,

πρωτοστατούντων των Μαυρομιχαλαίων, μετήλθαν τό έσχατο ανόσιο μέσο, που θεωρούσαν ότι τούς απέμενε, κατά τής φιλολαϊκής πολιτικής τού Καποδίστρια: Τήν δολοφονία του (Έκθ. 6). Με τήν υποστήριξη (εν γνώσει σιωπηρά συναίνεση ή και ενεργό έμμεση παρότρυνση) ξένων Δυνάμεων, ήτοι Γαλλίας και Αγγλίας, οι Πρόκριτοι δολοφόνησαν τήν μοναδική εθναρχήσασα πολιτική προσωπικότητα **παγκοσμίου εμβελείας** στην ιστορία τής Νεωτέρας Ελλάδος, παρά τήν παλλαϊκή υποστήριξη που απελάμβανε και παρά τήν ένθερμη υποστήριξη του από πολλούς δεδοξασμένους στρατιωτικούς (όπως ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο Δημήτριος Υψηλάντης, κ.ο.κ.). Προφανώς δε στους ηθικούς αυτουργούς εκείνης τής φονοκτονίας, εκείνης τής **Έλλήνων "Υβρεως** —η οποία ατίμασε, τότε και έκτοτε, τήν εν δόξει άρτι εγερθείσα Ελλάδα— συμπεριλαμβάνονται, εξ ορισμού, οι *έργω* (προπαγανδιστικώς) συνεργήσαντες "ήμισοφοι" και λοιποί "λογιώτατοι".

8. Πολιτισμικός αυτοπροσδιορισμός

Όπως συνάγεται από τά προεκτεθέντα, η ως άνω **Έλλήνων "Υβρις** και οι **νεμεσιακές** διαγενεακές της επιπτώσεις έκτοτε—ειδικά όσον αφορά, μεταξύ πολλών άλλων, στην *οικουμενική* διάσταση τού Ελληνισμού και στις συναφείς εθνικές καταστροφές στην μετακαποδιστριακή ιστορία τής Ελλάδος—καταδεικνύουν ότι ο **πολιτισμικός γενιτσαρισμός** τής πνευματικής ηγεσίας μιας μικρής χώρας ανατροφοδοτεί και ενισχύει τόν **πολιτισμικό** και **πολιτικό ετεροπροσδιορισμό** της από ξένα κέντρα, από τίς Μεγάλες Δυνάμεις, με αναπόδραστη συνέπεια η χώρα να καθίσταται εσωτερικά **ανισόρροπη** (πολιτισμικώς και πολιτικώς) και εξωτερικά **υποτελής** (οικονομικώς και γεωστρατηγικώς).

Ἑλλήνων “Υβρις:

Ἡ Δολοφονία τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια,
φονοκτόνω χειρὶ “ἐντοπίων ὀλιγαρχῶν” Προκρίτων
καὶ ἠθικῆ συναυτουργία “Φαναριωτῶν” καὶ
“ἡμισόφων καὶ λογιωτάτων, σπουδαστῶν τῆς Εὐρώπης.” ³³

(ελαιογραφία Χαραλάμπου Παχῆ, 19^{ος} αἰώνας.)

Ενδεικτικά, απόρροια τού πολιτισμικού φαινομένου τής κατά Καποδίστρια *έξεθνώσεως* τών νέων είναι τό μετά τήν δολοφονία του διαχρονικό πλέον εκπαιδευτικό φαινόμενο τής **μεταπρατικής** παιδείας στην Ελλάδα,³⁵ όπου οι καθηγητές της αυτοπεριορίζονται κατά τό πλείστον, ως πολιτισμικοί **μεταπράτες**, να μεταδίδουν στους σπουδαστές τους ξένες θεωρίες και πρότυπα, ως επιστημονικοφανή «θέσφατα», κατά κανόνα χωρίς αναφορές σε **πρωτότυπα** κλασικά κείμενα τής Ελληνικής Γραμματείας.³⁶

Επομένως, χωρίς μια **εθνικά αυτοπροσδιοριζόμενη** Παιδεία τής Ελλάδος—αυτοπροσδιοριζόμενη *πρωτοτύπως* βάσει κλασικών ελληνικών πηγών, στην πρωτότυπη “πατρογονική γλώσσα” στην οποία συνεγράφησαν, και όχι μεταπρατικώς-απομιμητικώς βάσει μεταφράσεων ή ερμηνειών κλασικών κειμένων σε ξένες γλώσσες, όχι δηλαδή βάσει μεταφραστικής στρεβλώσεως και εννοιολογικής παραφθοράς τους—ώστε η σύγχρονη Ελλάδα να αναβαθμισθεί σε παγκόσμια **Μητρόπολη τών Ανθρωπιστικών Σπουδών**, δεν είναι εφικτή η **πραγματική ανεξαρτησία** τής Ελλάδος, για τήν οποία μυριάδες από τήν θρυλική Γενιά τού 1821 αγωνίσθηκαν και θυσιάσθηκαν, συμπεριλαμβανομένου και τού Εθνικού Κυβερνήτη.

Για να επιτευχθεί όμως επί τέλους η άρση τού κατά Καποδίστρια εθνικού «όνειδους τής έξεθνώσεως» τών Ελλήνων σε πολιτισμικό επίπεδο, ήτοι για να συντελεσθεί τό εθνικό ζητούμενο τού πολιτισμικού και εκπαιδευτικού **αυτοπροσδιορισμού** τών Νεοελλήνων—και άρα τής πραγματικής εθνικής **ανεξαρτησίας** τής Νεωτέρας Ελλάδος—όλοι οι Έλληνες, και μάλιστα οι πολιτικοί ταγοί τους, πρέπει κατ' αρχήν να συνειδητοποιήσουν ότι τό κορυφαίο εθνικό πρόβλημα τής σύγχρονης Ελλάδος δεν είναι ούτε πολιτικό, ούτε οικονομικό, ούτε ο,τιδήποτε άλλο, παρά μόνον

πρόβλημα (και εθνοθησκευτικό έλλειμμα) **Παιδείας**. Ελληνικής Παιδείας. Σε αυτήν τήν βάση, ο Καποδίστριας έγραψε τά εξής τό 1828 προς τόν **Αναστάσιο Λόντο**—πρωταγωνιστή στον Αγώνα τής Παλιγγενεσίας—επί τή αναλήψει τών καθηκόντων αυτού στην κρίσιμη θέση τού Εκτάκτου Επιτρόπου Βορείων Σποράδων:

“ **Μία** πρέπει νά εἶναι ἡ ἀποστολή σας:
 Ἡ ἐξασφάλις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου
 καί ἡ διὰ τῆς **παιδείας** μόρφωσις τῶν **ἠθῶν** του,
 διὰ τῆς ὁποίας θά ἀναδειχθῇ
 εἰς τόν **λοιπὸν** πεφωτισμένον κόσμον
 ἄξιος τῆς **ἐλευθερίας**.”³⁷

Εἶναι αξιοσημείωτο, ὅτι ὁ Καποδίστριας υπονοεῖ με πολιτισμική αυτοπεποίθηση ὅτι ὁ “πεφωτισμένος κόσμος” ἀρχίζει με πρωτοστάτη τήν Ελλάδα (λίκνο τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ) καί σε αυτό τό πλαίσιο χαρακτηρίζει σωρευτικῶς ὅλες τίς προηγμένες χώρες ὡς υπόλοιπο (“λοιπὸν”) “πεφωτισμένο κόσμο”, ἀφοῦ ὅλες αὐτές οἱ χώρες αποτελοῦν πολιτισμικούς ἀπογόνους τῆς Ελλάδος.

Επί πλέον, στίς ὁδηγίες τοῦ προς τόν Αναστάσιο Λόντο, ὁ Καποδίστριας δέν γράφει περί ἐκπαιδύσεως ὡς διαδικασίας μετάδοσης χρηστικῶν γνώσεων στους νέους, ἀλλά ἀπεναντίας γράφει περί **Παιδείας** ὡς διαδικασίας που διαπλάσσει **ἠθος**, τό ὁποῖο για τόν Καποδίστρια εἶναι τό Μέγα Ζητούμενο. Χωρίς **ἠθος** συνειδητῶν πολιτῶν, εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐκλογή *αξίων* πολιτικῶν, καί επομένως εἶναι ἀνέφικτη ἡ συγκρότηση μιᾶς ἰσχυρῆς καί *πραγματικά* **ανεξάρτητης** Πολιτείας που θα διασφαλίζει τήν *πραγματική* **ἐλευθερία** τῶν πολιτῶν τῆς σε ατομικό ἐπίπεδο προσωπικῆς αυτοπραγμάτωσης.

Ο Καποδίστριας είχε πλήρη επίγνωση ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις τότε και έκτοτε απεργάζοντο τόν πολιτισμικό και πολιτικό ετεροπροσδιορισμό τής Νεωτέρας Ελλάδος, διά μιας προϊούσης «πολυπολιτισμικής» πολιτειακής συγκρότησής της, ώστε να εξυπηρετεί πρωτίστως τὰ δικά τους γεωπολιτικά συμφέροντα, όπως ο Καποδίστριας επισημαίνει στην από 12 Απριλίου 1830 επιστολή του προς τόν **πρίγκηπα Λεοπόλδο**—ο οποίος τότε προωθείτο από τίς Μεγάλες Δυνάμεις για να αναγορευθεί σε πρώτο βασιλέα τής Νεωτέρας Ελλάδος—όσον αφορά στα συμπεφωνημένα μεταξύ τών Μεγάλων Δυνάμεων διά τής Συνθήκης τού Λονδίνου (1830), επί λέξει μεταξύ άλλων ως εξής:

“Απεφάσισαν περί ίσονομίας τῶν λατρεῶν, χωρὶς κἄν νὰ προσθῆσωσιν τὸ ἐπίθετον **χριστιανικῶν** · καὶ περὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς θρησκείας, ἥτις εἶναι τῆς ἐπικρατείας, οὐδὲ λόγος ἐρῶρεθῆ.”³⁸

Σημειωτέον ὅτι ὁ Καποδίστριας διειτύπωνε συχνὰ καὶ με παρρησία ἐνώπιον ξένων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ηγετῶν τὴν βαθιὰ του πίστη στη θεία Πρόνοια καὶ στην ελληνοχριστιανικὴ παράδοση, ὡς πολιτισμικῆς πεμπτουσίας τοῦ *οικουμενικοῦ* ἐλληνικοῦ ἔθνους, ὅπως π.χ. στην ἐπιστολή του πρὸς τόν **Ἄγγλο Στρατηγὸ Τσώρτς**,³⁹ στὶς 22 Αὐγούστου 1827, ὅπου μεταξύ άλλων γράφει τα εξής:

“Διὰ **θαυμάτων** συγχεόντων τὴν ἀντιποιητὴν τῶν ἀνθρώπων σοφίαν ἔζησε μέχρι τοῦδε ἡ θεία Πρόνοια τὴν Ἑλλάδα. Ἄρα καὶ διὰ **θαυμάτων** θέλει τὴν σῶση, διότι ἡ Πρόνοια οὐδὲν ἐπὶ ματαίῳ ποιεῖ.”⁴⁰

Σε αὐτὸ τὸ πλαίσιο, οἱ ὅποιες ἀποφάσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων κατ' “ἀντιποιητὴν τῶν ἀνθρώπων σοφίαν”, ἐρήμην τοῦ ἐλληνικοῦ

λαού, δεν θα είχαν διάρκεια στην εφαρμογή τους, εάν οι Έλληνες δεν παρεσύροντο από πολιτισμικές σειρήνες τής Εσπερίας, και εάν απεναντίας διατηρούσαν στέρεη τήν πολιτισμική τους έδραση στον παγκοσμίως μοναδικό διανοητικό και αισθητικό πλούτο τής Κλασικής Ελλάδος και στον αστείρευτο νοηματικό και ψυχικό θησαυρό τής Ελληνορθοδοξίας, απομονώνοντας κάθε πολιτισμικό ή πολιτικό “φιλήκοο τῶν ξένων”, σύμφωνα με τά επιγραμματικά λόγια τού Μεγάλου Κυβερνήτη, τά οποία συνοψίζουν τήν παρακαταθήκη του προς τίς μέλλουσες γενεές τής Ελλάδος:

**“ Ἡ νίκη θὰ εἶναι δική μας, ἂν βασιλεύῃ τὴν καρδίαν
μας, θεὸς ζηλότυπος μόνο τὸ αἴσθημα τὸ ἑλληνικό·
ὁ φιλήκοος τῶν ξένων εἶναι προδότης.” ⁴¹**

επιμύθιο

Ο Καποδίστριας απετέλεσε μια **εμβληματική προσωπικότητα** στην μεταναπολεόντειο Ευρώπη: αρχιτέκτων του κράτους τής **Ελβετίας** · αμύντων τής ενότητος τής **Γαλλίας** αμέσως μετά τήν συντριβή του Ναπολέοντος · συναρχιτέκτων στο συνέδριο τής Βιέννης (1815) τής μεταναπολεοντείου διευρωπαϊκής τάξεως, που διεσφάλισε τήν **ειρήνη στην Ευρώπη επί 100 χρόνια** (1815-1914) · προασπιστής και διασώστης του **Οικουμενικού Ελληνισμού** κατά τόν Αγώνα τής Παλιγγενεσίας, διά του [Ρωσικού τελεσιγράφου πολέμου](#) κατά τής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1821),⁴² τό οποίο απέτρεψε λυσιτελώς τήν Πύλη από γενοκτονιακά εγκλήματα κατά τών Ελλήνων τής Μικράς Ασίας καί τής Κωνσταντινουπόλεως τότε και έκτοτε επί έναν αιώνα (1822-1919)· ηγέτης του εθνοσωτηρίου **πανευρωπαϊκού Φιλελληνικού** κινήματος τό 1822-1827 · απελευθερωτής τής Ελλάδος, αφού κατόρθωσε το 1828-1829, ως εθναρχών πολέμαρχος Κυβερνήτης, να **απελευθερώσει τήν Στερεά Ελλάδα** διά νικηφόρων πολεμικών επιχειρήσεων, ματαιώνοντας τά γεωπολιτικά σχέδια τής Αγγλίας για δραστικό περιορισμό τής Ελληνικής Επικρατείας μόνον στην Πελοπόννησο και τίς Κυκλάδες · **γεωστρατηγική ιδιοφυία**, αφού με περίτεχνους διπλωματικούς χειρισμούς το 1827-1828, συνετέλεσε τότε στη *ραγδαία και μαζική* κλιμάκωση του Αγώνα τής Παλιγγενεσίας σε μείζονα **τριηπειρωτική περιφερειακή σύρραξη**, με πολεμική εμπλοκή στρατευμάτων και στόλων τών Μεγάλων Δυνάμεων στο πλευρό τών “προμαχούντων Έλλήνων”,⁴³ χωρίς να διασαλευθεί η διευρωπαϊκή ειρήνη· **κορυφαίος διπλωμάτης** στον Κόσμο, αφού εξανάγκασε τίς ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις να αναγνωρίσουν τήν ελεύθερη Ελλάδα ως **ανεξάρτητη** χώρα τό 1830 —και όχι ως αυτόνομη οθωμανική ηγεμονία (suzerainty), φόρου υποτελή στον Σουλτάνο, όπως μηχανεύοντο ήδη από τό 1822— και μάλιστα προς τούτο κατόρθωσε να μεταστρέψει τελικά (1829)

ακόμη και τόν δαιμόνιο διπλωματικό και ιδεολογικό του αντίπαλο, τόν Καγκελάριο Μέττερνιχ τής Αυστρίας, αναφανδόν υπέρ τής ανεξαρτησίας τής Ελλάδος· ιδρυτής τού **ελληνικού κράτους** και θεμελιωτής τής **δημόσιας εκπαίδευσης** τής Νεωτέρας Ελλάδος· ακραιφνής πολέμιος τής **ξενοκρατίας**.

Ως η **μοναδική πολιτική προσωπικότητα παγκοσμίου εμβελείας**⁴⁴ στην ιστορία τής Νεωτέρας Ελλάδος, με ανεπανάληπτο πολιτικό ήθος, ως «ο **άγιος τής πολιτικής**», ο Καποδίστριας διέλαμψε στο ευρωπαϊκό στερέωμα με τα απίστευτα **επιτεύγματά** του στους παραπάνω τομείς—όλους εκτός από τόν τελευταίο: Όχι μόνον δεν κατόρθωσε να αφανίσει τήν **ξενοκρατία** στην Ελλάδα, αλλά απεναντίας η ξενοκρατία τελικά τόν σταύρωσε, τόν δολοφόνησε, και μάλιστα με μάλλον απροσχημάτιστο τρόπο.⁴⁵

Παρότι όμως ο Μεγάλος Εθνάρχης δεν πρόλαβε να αντιμετωπίσει τό καρκίνωμα τής ξενοκρατίας, που ταλανίζει τήν Νεωτέρα Ελλάδα εδώ και δύο αιώνες, εντούτοις—με τήν έμπρακτη ιδεολογική του προσήλωση στο “έξοχον τής **φυσικής μεγαλοφυΐας** τού “Ελληνοσ”, στην **πολιτισμική μεγαλοσύνη τής Ελλάδος**, και στην **ευημερία τών λαών** (Ελβετίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Ελλάδος, κ.τ.λ.)—πρόλαβε να καταδείξει στους Έλληνες τόν μοναδικό δρόμο προς περιστολή ή και ολοσχερή εξάλειψη αυτού τού εθνομειωτικού τους φαινομένου: Η ξενοκρατία αντιμετωπίζεται μόνον εάν η Ελλάδα θωρακισθεί με μια **πολιτισμικός αυτοπροσδιοριζόμενη** εθνική Παιδεία. Διότι η ξενοκρατία βρίσκει πρόσφορο έδαφος μόνον στην εσωστρεφή **αμάθεια** τών διοικουμένων πολλών και στην **ψευδοεξωστρεφή** (ξενογενή ή και ξενολαγνική) **ημιμάθεια** τών διοικούντων ολίγων. Επομένως, σύμφωνα με τόν Καποδίστρια, στην **ελληνογενή Παιδεία**, στη “σωτηριώδη **Ίδιογενή Παιδαγωγία**”, θα δοθεί η τελική μάχη τών Ελλήνων για τήν (πραγματική) εθνική τους ανεξαρτησία.

βιβλιογραφικές υποσημειώσεις

- ¹ **β** Κύρια κειμενογραφική πηγή τής παρούσης μονογραφίας είναι τό τετράτομο μνημειώδες έργο με τίτλο «**ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ**» (εκ 1.670 σελίδων συνολικά), εκδοθέν αρχικά στη Γαλλική από τόν **Ε. Α. Βρετάν**, εκ τών γραμματέων τού Κυβερνήτου, και μετέπειτα στην Ελληνική από τόν **Πέτρο Δ. Στεφανίτση**, Λευκάδιο ιατρό (Αθήνα: 1841). Αυτό τό έργο έχει πρόσφατα ψηφιοποιηθεί σε τέσσερα αρχεία (pdf), αντίστοιχα ανά τόμο, από τό [Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και την Δημοκρατία](#), τά οποία είναι προσβάσιμα και δωρεάν αποκτήσιμα (downloadable) στις παρακάτω διαδικτυακές διευθύνσεις:

Τόμος Α΄:

http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Books/Tomos_1_webready.pdf

Τόμος Β΄:

http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Books/Tomos_2_webready.pdf

Τόμος Γ΄:

http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Books/Tomos_3_webready.pdf

Τόμος Δ΄:

http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Books/Tomos_4_webready.pdf

Συμπληρωματική πηγή, ιδίως για επιστολές τού Ι. Καποδίστρια συνταγείσες προ τού 1826, είναι τό επετειακό βιβλίο (εξ 110 σελίδων), για τήν διακοσιετηρίδα από τής γεννήσεως τού Ιωάννου Καποδίστρια, με τίτλο «**Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**», εκδοθέν από τόν ΟΕΔΒ (Αθήνα: 1976), όπως προσδιορίζεται στις επόμενες βιβλιογραφικές σημειώσεις.

²

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 19.

³

Ο **Ανδρέας Μουστοξύδης** (1785-1860) χρημάτισε Άρχων τής Παιδείας τής Ιονίου Πολιτείας. Ως στενός συνεργάτης τού Καποδίστρια στον τομέα τής Εκπαίδευσης, διηύθυνε τήν πρότυπο Σχολή τής Αίγινας, από δε τόν Οκτώβριο 1829 διετέλεσε γενικός επόπτης όλων τών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων τής Κυβέρνησης Καποδίστρια. Οργάνωσε τήν Αρχαιολογική υπηρεσία και θεωρείται ο θεμελιωτής τής ιστορικής επιστήμης στη Νεώτερη Ελλάδα.

⁴

Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 75.

- ⁵ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α΄, σσ. 182-183.
- ⁶ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α΄, σ. 212.
- ⁷ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α΄, σ. 190.
- ⁸ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Δ΄, σσ. 430-431.
- ⁹ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 26.
- ¹⁰ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 19.
- ¹¹ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σσ. 28-29.
- ¹² ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Δ΄, σσ. 226-227.
- ¹³ Τα πρωτότυπα κείμενα τών Επαναστατικών Συνταγμάτων τού Αγώνα τής Παλιγγενεσίας είναι ψηφιοποιημένα (σε αρχεία pdf), προσβάσιμα και δωρεάν αποκτήσιμα (downloadable) στους παρακάτω συνδέσμους τού [Ύδρυματος της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και την Δημοκρατία](#):
- [Σύνταγμα Α' Εθνοσυνελεύσεως στην Επίδαυρο \(1822\):](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn06.pdf)
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn06.pdf>

[Σύνταγμα Β' Εθνοσυνελεύσεως στο Άστρος \(1823\):](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn07.pdf)
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn07.pdf>

[Σύνταγμα Γ' Εθνοσυνελεύσεως στην Τροιζήνα \(1823\):](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn09.pdf)
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/syn09.pdf>
- ¹⁴ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 14.
- ¹⁵ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Β΄, σ. 26.
- ¹⁶ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ΄, σσ. 90-91.
- ¹⁷ Καραφύλλης, Αθανάσιος Τ., 2013. *Νεοελληνική Εκπαίδευση: Δύο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών* (Κριτική: Αθήνα), κεφ. 2 («Ι. Καποδίστριας: Ο Θεμελιωτής τής Ελληνικής Εκπαίδευσης»), σ. 39:
 [http://docplayer.gr/2505427-2-i-kapodistrias-o-themeliotis-tis-ellinikis-ekpaideysis.html]
- ¹⁸ Μετά τήν επί διακυβερνήσεως Καποδίστρια πολεμική ήττα τής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τό 1827-1829—από συμμαχούσες δυνάμεις Ελλήνων, Ρώσων, Άγγλων, Γάλλων—και τήν διπλωματική της ήττα τό 1930 (Συνθήκη Λονδίνου), επηκολούθησε μείζον εμφύλιος πόλεμος στους κόλπους τής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο οποίος κατέληξε σε συντριπτική ήττα τών τουρκικών στρατευμάτων τής Πύλης από τό αιγυπτιααφρικανικό στράτευμα τού Ιμπραήμ στο Ικόνιο (21/12/1832). Με στρατιωτική όμως επέμβαση τής Ρωσίας στην

Κωνσταντινούπολη (με 7 πολεμικά πλοία και στράτευμα 40.000 ανδρών), εις αποτροπή τού Ιμπραήμ από τό να προελάσει προς τήν Κωνσταντινούπολη, η Πύλη συνυπέγραψε με τήν Ρωσία τήν συνθήκη τού *Ουνκιάρ Σκελεσί* (1833), διά τής οποίας μεταξύ άλλων αναγνωρίσθηκε η ανεξαρτησία τής Ελλάδος και από τήν Οθωμανική Αυτοκρατορία.

¹⁹ [Παπαρρηγόπουλος, Κωνσταντίνος 1876](#). *Ιστορία τής Ελληνικής Επανάστασεως* (Ελευθερουδάκης: Αθήνα 1932), [τ. 6\(β\)](#) («Βιβλίον 16^ο»), σ. 200.

²⁰ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ', σ. 248.

²¹ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α', σ. 155.

²² ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Β', σ. 81.

²³ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Β', σ. 61 (επιστολή Ι. Καποδίστρια προς τόν Φιλέλληνα Ελβετό τραπεζίτη Εϋνάρδο στις 2 Μαΐου 1828).

²⁴ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Β', σ. 134.

²⁵ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ', σ. 90.

²⁶ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σσ. 51-62.

²⁷ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ', σ. 32.

²⁸ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α', σ. 102.

²⁹ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α', σ. 209.

³⁰ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ', σσ. 248-249.

³¹ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Γ', σ. 373.

³² Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ, σ. 23

³³ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Α', σσ. 61, 72.

³⁴ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ, τ. Δ', σ. 154.

³⁵ Ο χαρακτηρισμός τής νεοελληνικής εκπαίδευσης (από το 1833 και έκτοτε) ως «**μεταπρατικής**», διατυπώθηκε από τόν π. Νικόλαο Λουδοβίκο σε [ομιλία](#) του σε ημερίδα με θέμα «*Ελλάδα, Ευρωπαϊκός Πολιτισμός και Ευρωπαϊκή Ένωση - Σχέσεις, αντιθέσεις, συνθέσεις*», που έγινε στην αίθουσα τής ΕΣΗΕΑ στην Αθήνα (25-5-2016), όπου μεταξύ άλλων είτε τά εξής: “*Η Ελληνική Παιδεία είναι μια μεταπρατική Παιδεία. Μια παιδεία η οποία ουσιαστικά έχει όλη τήν θριαμβολογία τού εμπόρου: Πάτε π.χ. να πάρετε ένα ΤΟΥΟΤΑ και σάς λέει ότι τό ΤΟΥΟΤΑ πετάει, βουλιάζει, ανεβαίνει στα ουράνια, γιατί είναι μεταπράτης, είναι έμπορος, ο,τιδήποτε μπορεί να πεί! Ο ερευνητής τής ΤΟΥΟΤΑ όμως θα σου πει: ‘Κύττα να δεις, δεν είμαι σίγουρος ότι έκανα τό αυτοκίνητο όπως έπρεπε.’* Θα συζητήσει μαζί σου σε άλλο επίπεδο. Αυτός σηκώνει τό βάρος. Εδώ εμείς μάθαμε να μην σηκώνουμε τό βάρος τού εαυτού μας, για τόν λόγο ότι δεν ολοκληρώθηκε αυτή η διαδικασία, με τήν φάση τήν καταθλιπτική,

όπου λες: ‘Κύτταξε, μπορεί να έχω τόν Παλαμά αλλά πώς τόν αξιοποίησα στη σύγχρονη εποχή;’ Κι εδώ!...” [https://www.youtube.com/watch?v=yuQOa2h87oM]

³⁶ Είναι ενδεικτικό ότι στο ογκώδες πανεπιστημιακό σύγγραμμα του **Mark Blaug**, καθηγητή τού University of London, περί τής Ιστορίας τής οικονομικής επιστήμης, με τίτλο «Economic Theory in Retrospect», τό οποίο διδάσκεται σε μεταπτυχιακό επίπεδο σε κορυφαία Αγγλικά και Αμερικανικά πανεπιστήμια, δεν υπάρχει ούτε καν μία αναφορά στα *Οικονομικά* τού Αριστοτέλους, ούτε καν στη λέξη «Aristotle» στις 756 σελίδες του. [Blaug, Mark, 1983. *Economic Theory in Retrospect* (Cambridge University Press: Cambridge, UK)]

³⁷ **Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**, σ. 52.

³⁸ **ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ**, τ. Δ΄, σ. 12.

³⁹ Δι' αποφάσεως τής Γ΄ Εθνοσυνελεύσεως τών Ελλήνων στην Τροιζήνα τό 1827, η αρχιστρατηγία τών κατά Ξηράν Δυνάμεων τής Ελλάδος ανετέθη στον ιρλανδικής καταγωγής Βρετανό Στρατηγό Ρίτσαρντ Τσωρτς (Sir Richard Church, 1784-1873) από τήν 15^η Απριλίου εκείνου τού έτους.

⁴⁰ **ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ**, τ. Α΄, σσ. 146-147.

⁴¹ [Βαλέτας, Γιώργος, 1966](#). «Τερτσέτη Άπαντα - Κολοκοτρώνη Απομνημονεύματα», τ. Γ', «Απόλογα για τόν Καποδίστρια», (Γιοβάνης: Αθήνα) σσ. 241-242.

⁴² Pappas, John D., 2016. «Το Φιλελληνικό Τελεσίγραφο Πολέμου τής Ρωσίας κατά τής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: Το κοσμοϊστορικό γεωστρατηγικό επίτευγμα τού Καποδίστρια», [Issues of Hellenic History](#) (Θέματα Ελληνικής Ιστορίας: Αθήνα, Μάιος 2016): http://www.istorikathemata.com/2016/05/1821_4.html

⁴³ Ενδεικτικά, στον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο τό 1828-1829, στα Βαλκάνια και την Καυκασία, **50.000** Ρώσοι στρατιώτες έπεσαν ηρωικά μαχόμενοι στο πλευρό τών “προμαχούτων Ελλήνων”, στον ιερό βωμό τού *Αγώνα τής Παλιγγενεσίας*.

⁴⁴ Ο Καποδίστριας έχει αποτελέσει, από τήν εποχή του και έκτοτε, εμβληματική προσωπικότητα στα διεθνή διπλωματικά και ακαδημαϊκά υψίπεδα, σύμφωνα με τά λόγια τού ιδεολογικού και διπλωματικού του αντιπάλου, τού Καγκελαρίου Μέττερνιχ τής Αυστριακής Αυτοκρατορίας, επί λέξει ως εξής: **“Two factions are opposing each other all over the world: the Capo d' Istrias and the Metternichs”** (“Δύο παρατάξεις αντιτίθενται η μία κατά τής άλλης σε ολόκληρο τόν Κόσμο: οι Καποδίστριες και οι Μέττερνιχ”), όπως επισημαίνει ο Henry Kissinger στη διδακτορική του διατριβή (Harvard University):

[Kissinger, Henry A., 1957](#). *A World Restored; Metternich, Castlereagh and the problems of peace 1812-1822* (Houghton Mifflin: Boston, MA), σ. 292. [https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015012330695;view=1up;seq=312]

⁴⁵ Οι φάκελοι περί τής δολοφονίας τού Καποδίστρια στα υπουργεία εξωτερικών τής Γαλλίας και τής Αγγλίας παραμένουν ερμητικά κλειστοί, με διαβάθμιση «άκρως απόρρητο», από το 1831 και έκτοτε, μέχρι και σήμερα.

γλώσσα τού κειμένου

Σε αυτήν τήν μονογραφία ο λόγος δίδεται στον ίδιο τόν Ιωάννη Καποδίστρια, τά κείμενα τού οποίου αποδίδονται ως εν πρωτοτύπω στο πολυτονικό σύστημα. Τά εισαγωγικά ή ερμηνευτικά κείμενα—πριν ή μετά από κάθε παρατιθέμενο κείμενο τού Καποδίστρια, συγγραφέντα από τόν επιμελητή τής παρούσης εκδόσεως—είναι γραμμένα στην καθομιλουμένη Νέα Ελληνική χωρίς ακρότητες, σύμφωνα με τούς εξής κανόνες:

Άρθρο. Τό οριστικό άρθρο τονίζεται πάντοτε προς αποφυγή σύγχυσης με τίς ανά περίπτωση αντίστοιχες κτητικές αντωνυμίες, π.χ. “τού”, “τής” (όχι “του”, “της”). Στην αιτιατική ενικού τού αρσενικού γένους τό άρθρο είναι πάντοτε “τόν” (ουδέποτε “τό”), π.χ. “τόν Θεό”, “τόν στρατό” (όχι “τό Θεό”, “τό στρατό”), προς αποφυγή σύγχυσης περί γένους τού ουσιαστικού. Παρομοίως, στην αιτιατική ενικού θηλυκού γένους τό άρθρο είναι πάντοτε “τήν” (όχι “τή”), π.χ. “τήν χώρα” (όχι “τή χώρα”), προς αποφυγή σύγχυσης με τήν δοτική πτώση.

Ουσιαστικά - γενική πτώση. Κατά κανόνα, η γενική πτώση τριτοκλίτων διατηρείται, ειδικά όταν υποδηλούνται συναφής **δυναμική** χωροχρονική διαδικασία (π.χ. “τής εξεθνώσεως τών νέων”), ενώ ενίοτε δεν διατηρείται όταν υποδηλούνται **στατική** έκβαση (π.χ. “τής έλλειψης αιθουσών διδασκαλίας”) ή **διαχρονικό** φαινόμενο (π.χ. “τής Νεοελληνικής Εκπαίδευσης”). Εν τούτοις διατηρείται πάντοτε μετά από πρόθεση (π.χ. “περί εκπαιδεύσεως”, “υπέρ πίστεως”). Διατηρείται επίσης για λόγους ιστορικής συναφείας (π.χ. “τής Αλώσεως τής Κωνσταντινουπόλεως”), θρησκευτικής παράδοσης (π.χ. “Θείας Βουλήσεως”), στρατιωτικής ορολογίας (π.χ. “δυνάμεις πυρός”) και νομικής ορολογίας (π.χ. “τοπικής αυτοδιοικήσεως”). Ο τονισμός κυρίων ονομάτων στην γενική πτώση γίνεται ενίοτε με κριτήρια ευφωνίας ή ιστορικής συναφείας μάλλον παρά κατ’ αυστηρή εφαρμογή συναφών κανόνων τής λογίας γλώσσης (π.χ. “τού Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου”).

Ουσιαστικά - δοτική πτώση. Ενίοτε χρησιμοποιείται η δοτική πτώση στο μονοτονικό σύστημα (π.χ. “εν γνώσει και επιγνώσει”, “επί τή βάσει πίστεως”) με κριτήριο τήν αφηγηματική ροή τού κειμένου.

Επίθετα - κεφαλαία. Επίθετα που αναφέρονται σε εθνότητα αναγράφονται με κεφαλαίο τό πρώτο γράμμα όταν συναρτώνται με πολιτειακή οντότητα (π.χ. “η Ελληνική Πολιτεία”, αλλά “Ελληνικά ήθη”). Επίθετα και ουσιαστικά που αναφέρονται σε θρησκεία αναγράφονται πάντοτε με κεφαλαίο τό πρώτο γράμμα (π.χ. “Χριστιανικός”, “Μουσουλμανικός”).

Επίθετα - προσδιορισμοί. Επίθετα, ή και μετοχές, με μακρά κατάληξη τονίζονται άλλοτε μεν κανονικά στην παραλήγουσα (π.χ. “τών προτύπων σχολείων”, όχι “τών πρότυπων σχολείων”), ειδικά όταν προσδίδεται έμφαση στο ουσιαστικό, ενίοτε δε στην προπαραλήγουσα όταν προσδίδεται έμφαση στον επιθετικό προσδιορισμό (π.χ. “εθνικά αυτοπροσδιοριζόμενη Παιδεία”).

Βοηθητικό ρήμα. Τό βοηθητικό ρήμα “είμαι” διατυπώνεται πάντοτε ως “ήσαν” στο γ’ πληθυντικό πρόσωπο στον παρελθόντα χρόνο προς αποφυγή σύγχυσης με τό γ’ ενικό πρόσωπο (“ήταν”) τού ίδιου χρόνου.

Χρονική αύξηση. Βάσει κριτηρίων ευφωνίας και ευκρινείας, η χρονική αύξηση συνήθως μεν διατηρείται (π.χ. “εξέφρασαν”, όχι “έκφρασαν”), αλλά ενίοτε δεν διατηρείται (π.χ. “διδάσκοντο” αντί “εδιδάσκοντο”) ειδικά όταν η μη-αύξηση συντείνει σε άμεση συνειρμική διασύνδεση με τό συναφές ομόρριζο ουσιαστικό (π.χ. “διδάσκοντο” → “διδάσκαλος”).

Ρηματικοί βαρβαρισμοί. Κακόηχοι βαρβαρισμοί τής Νεοελληνικής, συνήθως αποφεύγονται: π.χ. αντί τών (κακοήχων) ηγούμουν, ηγούσουν, ηγούνταν, ηγούμαστε/ηγούμασταν, ηγούσαστε/ηγούσασταν, ηγούνταν/ηγούντουσαν, χρησιμοποιούνται οι αντίστοιχοι (εύηχοι) κλασικοί τύποι ηγούμην, ηγείσο, ηγείτο, ηγούμεθα, ηγείσθε, ηγούντο. Ειδικά δε στο γ’ πρόσωπο παρατατικού, χρησιμοποιούνται συνήθως οι λόγιες καταλήξεις -ετο και -οντο αντί τών αντιστοίχων νεοελληνικών καταλήξεων -όταν και -ονταν/όντουσαν (π.χ. “απεργάζοντο” αντί “απεργάζονταν”/“απεργάζόντουσαν”).

Επιρρήματα. Τά επιρρήματα λήγουν άλλοτε σε -ως και άλλοτε σε -α, ανάλογα με τίς ανάγκες τού κειμένου: Ενδεικτικά, λήγουν συνήθως σε -ως προ ουσιαστικού ή επιθέτου προς αποφυγή σύγχυσης (π.χ. “παγκοσμίως μοναδικό”), ενώ λήγουν συνήθως σε -α στην αρχή παραγράφου ή προτάσεως (π.χ. “Ειδικότερα,...”).

Δομημένη Νεοελληνική. Συγκεφαλαιωτικά, η “μικτή” γλώσσα τού κειμένου (Νέα Ελληνική, εμπλουτισμένη με τήν εννοιολογική σαφήνεια και τήν χωροχρονική δυναμικότητα τής κλασικής Ελληνικής) αποτελεί αναγνωστική γέφυρα μεταξύ τής σημερινής (καθομιλουμένης) **Νεοελληνικής** και τής (δομημένης) γλώσσας τών **εθνογονικών κειμένων** τής Γενιάς τού 1821—και ειδικά τών ανθολογουμένων κειμένων τού Καποδίστρια στην προκειμένη μονογραφία—και επομένως συντείνει (διά τής αφηγηματικής ρωμαλεότητας τής κλασικής Γραμματικής) στο να καταστεί ο αναγνώστης νοερά κοινωνός τού απαράμιλλου ήθους, τού ιδεαλιστικού πατριωτισμού, τής τεραστίας προσφοράς, τού μαρτυρίου και τής υπερτάτης θυσίας τού πρώτου Κυβερνήτου και εθναρχού Απελευθερωτού τής Νεωτέρας Ελλάδος.

academia.edu

John D. Pappas

pappas.research@gmail.com

<http://columbia.academia.edu/JohnDPappas>

ISBN 978-618-80434-9-7

9 786188 043497

Issues of Hellenic History

(Θέματα Ελληνικής Ιστορίας, 7 Μαΐ 2018)

<http://www.istorikathemata.com/2018/05/TheKapodistrianLecacyonEducation.html>